

YABANCI DİL AĞIRLIKLİ LİSE, ÖZEL LİSE VE
ANADOLU LİSESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

81851

Ş. Gonca ZEREN

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Eğitim Bilimleri Anabilim
Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı için öngördüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

T 81851

Ankara
Haziran, 1999

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan:
Prof. Dr. Oya G. ERSEVER (Danışman)

Üye:
Doç. Dr. Fidan KORKUT

Üye:
Yrd. Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.... / / 1999

Prof. Dr. İbrahim TANYERİ
Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu araştırmada, Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Liselerine devam eden son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmanın evreni, 1997-1998 öğretim yılında Ankara ilindeki Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselere devam eden son sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem ise, seçkisiz (random) yöntemle 10 ayrı okula devam eden 259 kız ve 348 erkek, toplam 607 öğrenci alınmıştır.

Araştırmada verilerin toplanmasında, bağımlı değişken olan mesleki olgunluk için "Mesleki Olgunluk Ölçeği" ve bağımsız değişkenleri belirlemek için de "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizinde "Çift Yönlü Varyans Analizi" "t-testi" uygulanmıştır. Anlamlılık düzeyi en az .05 olarak benimsenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinden aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunluk düzeyleri bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluk düzeylerine göre daha yüksek çıkmıştır. Okul türü, cinsiyet, ana-babalarının eğitimi, ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumu ile ailelerinin gelir düzeyi değişkenleri açısından gruplar arasında, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu araştırmada yeterli mesleki rehberlik hizmeti alan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Böylece psikolojik danışmanların okullarda mesleki rehberlik hizmetlerini kaliteli ve yeterli bir şekilde yürütmelerinin önemi açığa çıkmıştır.

SUMMARY

In this research, career maturity levels of last grade students in the Anatolia High Schools, Private High Schools and Foreign Language-Oriented High Schools were examined in relation with some variables. The population of the research comprises of the last grade students in the Anatolia High Schools, Private High Schools and Foreign Language-Oriented High Schools in Ankara Province in 1997-98 school year. The sample consists of 607 students (259 girls and 348 boys) randomly selected from 10 different schools.

The data was collected through the administration of the Career Maturity Inventory for career maturity which is the dependent variable and Personal Information Form for the determination of independent variables. Two ways analyses of variance and t-test were utilized. The level of significance was taken as .05.

It was concluded that for the last grade high school students who perceived that the vocational guidance assistance they received in the school was sufficient, scored higher than the students who perceived them insufficient with regard to career maturity. It was found that in relation to school type, sex, family income level, education level, aliveness status and marital status of parents, there was no significant difference among the career maturity levels of groups.

According to the results of the research, the high school students who received sufficient guidance services had higher scores related to career maturity level. Hence, the importance of giving qualified and sufficient services to students in schools was revealed.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu.....	1
Problem	5
Alt Problemler	5
Sayıtlılar	6
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	7
Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi	8

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Meslek Seçimi Kuramlarına Genel Bir Bakış	11
Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı	13
Super'in Mesleki Gelişim Kuramı.....	14
Mesleki Gelişime İlişkin Diğer Görüşler	19
Yurt Dışında ve Türkiye'de Yapılan Araştırmalar.....	21

BÖLÜM III

YÖNTEM

Evren ve Örneklem	38
Veri Toplama Araçları	39
Mesleki Olgunluk Ölçeği	40
Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Güvenirliği	40
Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Geçerliliği	41
Kişisel Bilgi Formu	42
Verilerin Toplanması	44
Verilerin İstatistiksel Analizi	44

BÖLÜM IV

BULGULAR

1.0.0. Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet, Ana-Babalarının Eğitim Durumları, Ailelerinin Gelir Durumları Ve Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımlarının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerine İlişkin Bulgular.....	45
1.1.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	45
1.2.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	48
1.2.1. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	48

1.2.2. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	50
1.3.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	52
1.4.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımlarının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	54
2.0.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma ve Evlilik Durumlarına Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular.....	56
2.1.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular.....	56
2.2.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Evlilik Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Bulgular	57

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

1.0.0. Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet, Ana-Babalarının Eğitim Durumları, Ailelerinin Gelir Durumları Ve Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımlarının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerine İlişkin Tartışma ve Yorumlar.....	58
1.1.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	58

1.2.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	60
1.2.1. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Annelerinin Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar.....	60
1.2.2. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	61
1.3.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	62
1.4.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımlarının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	63
2.0.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma ve Evlilik Durumlarına Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar.....	64
2.1.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar.....	64
2.2.0. Okul Türleri Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Evlilik Durumuna Göre Mesleki Olgunluklarına İlişkin Tartışma ve Yorumlar	65

BÖLÜM VI**VARGI VE ÖNERİLER66****KAYNAKÇA70****EKLER**

Ek-1

Ek-2

Ek-3

TABLOLAR

Tablo No:

Sayfa No:

1.	Örnekleme Giren Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı	39
2.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri	46
3.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	47
4.	Okul Türü Farklı Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri	48
5.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	49
6.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri.....	50
7.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babasının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	51
8.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri	52
9.	Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeylerine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	53

10. Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri.....54
11. Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları55
12. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin n, $\bar{x}$, s ve t Değerleri.....56
13. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Evlilik Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin n, $\bar{x}$, s ve t Değerleri.....57

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmaya konu olan problem durumu açıklanmış, problem ve alt problemler verilmiş, sayıtlar ve sınırlılıklar belirtilmiş ve araştırmayla ilişkili temel kavramlar ile araştırmanın önemi ve gerekçesi açıklanmıştır.

PROBLEM DURUMU

Eski çağlardan bu yana, insanlar hayatta kalabilmek için bazı işler yapmak zorunda kalmışlardır. Avcı toplumlarda belli bir takım işleri yapmak yaşamak için yeterliyken, yerleşik yaşama geçişin ardından, yapılacak bu işler çeşitlenmeye başlamış, toplumların ihtiyaçlarına uygun olarak birçok yeni meslek grubu doğmuştur. Bilim, sanat ve teknolojinin gelişimi, toplumsal dinamiği hızlandırmıştır. Yeni ulaşım ve iletişim olanakları, toplumsal değişim ve gelişimin hız kazanmasında önemli birer etken olmuştur. Bunun sonucu olarak, dünyamız bir anlamda giderek küçülmüş ve uzaklık kavramı değişikliğe uğramıştır (Bakırcıoğlu 1985). Günümüzün tüm bu gelişmeleriyle birlikte, geçmişteki pek çok meslek yok olurken, yeni meslek kolları ortaya çıkmıştır. Her yeni meslek grubu, yeni eğitim süreçlerini gerektirmektedir. Bu hızlı gelişime ayak uydurabilmesi için, her bireyin yaşamını yönlendiren kararlar alması, giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü bireyin alacağı her karar, onun hayatını mutlu ve uyumlu geçirmesinde etkili olacaktır.

Kişinin ekonomik ve ruhsal bağımsızlık kazanması, sağlıklı bir aile kurması ve toplumsal çevresini geliştirmesi ile yetenek ve ilgilerine uygun bir meslek seçerek, mesleğinde ilerleyip gelişmesi arasında yüksek bir ilişki vardır (Bakırcıoğlu 1985). Kuzgun.(1997) bireyin seçeceği mesleğin, onun hayatı boyunca hangi işi yapacağını da ötesinde; onun nasıl yaşayacağını, nerede oturacağını, kimlerle arkadaş olacağını ya da kiminle evleneceğini, başarılı olup olmayacağını, işinden hoşlanıp hoşlanmayacağını belirleyeceğini ifade etmektedir. Bu nedenlerden dolayı mesleğe yönelme ve meslek seçimi, önemli sorunların ve bunalımların kaynağı olmaktadır. Bu bunalımlı dönemdeki gençlerin mesleki olgunluklarını etkileyen değişkenlerin araştırılmasının, öğrencilerin sorunlarını çözmede yararlı olacağı düşüncesinden yola çıkılarak araştırmanın yapılmasına karar verilmiştir.

Kuzgun (1982) meslek seçimini; bireyin kendine açık meslekleri, çeşitli yönleriyle değerlendirip, kendi gereksinimleri açısından istenilir yönleri çok, istenmeyen yönleri az olan birine yönelmeye karar vermesi olarak tanımlamaktadır. Kılıççı (1992) buna ek olarak, bireyin tam anlamıyla istediği gibi, dört dörtlük bir meslek bulmasının değil, istediği yönleri en fazla olan mesleğe yönelmesinin gerekliliğini vurgulamaktadır. İnsanın mesleği, mesleğine uyumu, meslekteki başarısı ve meslek arkadaşlarıyla geçimi, onun ruh sağlığı üzerinde fazlaca etkili olmaktadır. Mesleğinde başarılı olamayan ve mesleğini sevmeyen bir kimsenin kendi yaşamında mutluluğa erişmesi güçtür. Meslek seçiminin bu denli önemli oluşundan dolayı mesleki rehberlik bireye çok küçük yaşlardan başlayarak verilmelidir. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de mesleki rehberlik çalışmaları ilköğretimden itibaren yapılmaya başlanmıştır.

Bireyin yaşamında oldukça önemli bir yeri olan meslek seçimi süreci ve dolayısıyla da mesleki olgunluk, bireyin genel olgunluğunun bir parçasıdır. Kişilik açısından daha olgun olan bireylerin, mesleki olgunlukları da daha

yüksektir. Olgun bir kişi, kendisine şu soruları sorup, cevaplayabilmelidir (Hayt ve Ark. 1973) :

1. Benim için önemli olan ne ? (What is important to me ?)
2. Benim için mümkün olan ne ? (What is possible for me ?)
3. Olasılıklarım neler ? (What is probable for me ?)

Bu sorulara bireyin verdiği cevaplar, onun kendine en uygun seçimleri yapmasına, bu arada mesleğini seçerken en gerçekçi kararları almasına yol göstericidir. Zelkowitz (1975) de farklı ifade ederek, mesleki olgunluğu, mesleki açıdan önemli görülen yeteneklerin, bireysel deneyimlerin ve çeşitli basamakların değerlendirilmesini sağlama yolunun görülmesi, olarak tanımlamaktadır.

Mesleki olgunluk ; iş seçiminde olduğu kadar, eğitim fırsatları ve ders seçimi, mezunlara danışmanlık, değerlendirme ve karar verme stratejilerinde de bireylere rehberlik eden önemli bir kavramdır (Lennings 1995). Bu anlamda bireyin kendisinden beklenen mesleki olgunluk düzeyi, ona götürülecek olan rehberlik yardımlarını da belirlemektedir. Mesleki olgunluğun insan hayatında bu denli önemli olmasından dolayı, lise çağlarındaki öğrencilerin mesleki olgunluklarını etkileyen değişkenler araştırmacının ilgisini çekmiş ve bu konuya yönelmesini sağlamıştır.

Ülkemizde lise düzeyindeki öğrencilerin bir bölümü daha önceden sınava girerek kazandıkları Anadolu Liselerinde okurken, bir bölümü yine akademik başarısına paralel olarak Yabancı Dil Ağırlıklı Liselere devam etmektedirler. Ekonomik açıdan çeşitli olanaklara sahip öğrencilerden bir bölümü de Özel Liselerde öğrenimlerini sürdürmektedirler. Bu üç tip okulda da lise öğrenimlerine başlamadan önce bir yıl Yabancı Dil Hazırlık okutulmaktadır. Bu nedenle bu okullarda okuyan lise son sınıf öğrencilerinin,

genel lise öğrencilerinden bir yaş büyük oldukları görülmektedir. Ülkemizde yapılan mesleki olgunlukla ilgili araştırmalar arasında bu okullarla ilgili bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini etkileyen bazı değişkenlerin araştırılması önemli bulunmuştur.

Bu araştırmanın amacı, lise son sınıfa devam eden, farklı okullardaki öğrencilerin mesleki olgunluklarının bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır. Liseyi bitirmek üzere olan ergenden beklenen, kendine en uygun mesleki tercihi yapması, olabilecek en gerçekçi kararı alması, başkalarının etkisinden bağımsız olması ve son olarak da mesleki kararlarını lise yıllarında almasıdır. Çünkü ülkemizde, lise son sınıftan itibaren üniversiteye giriş sınavlarına katılma hakkı da başlamaktadır. Bu yaşlarda akademik sürece ilişkin sorunlar, vücuttaki değişikliklerin getirdiği çelişkiler, akran çatışmaları, kız-erkek ilişkileri, aile kurallarına isyan gibi konuların tümü birlikte, meslek seçme sürecini etkiler (Herr ve Cramer 1972). Gencin aynı dönem içinde baş etmesi gereken tüm bu sorunlara, bir de mesleğini en doğru biçimde seçmesine ilişkin beklentiler eklenince, durum iyice karmaşık bir hal alır. Gence bu dönemde verilecek rehberlik yardımları, yaşamsal önem taşır. Mesleki olgunluğu etkileyen faktörlerin bilinmesi ve mesleki olgunluk düzeyinin belirlenmesi, verilecek mesleki rehberlik yardımlarının yönünü belirler. Konunun bu derece önemli olmasından dolayı bu araştırmaya karar verilmiştir.

PROBLEM

Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri, ana-babalarının eğitimi, ailelerinin gelir düzeyi ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Ayrıca lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

ALT PROBLEMLER

- 1.0.0. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri, ana-babalarının eğitim durumları, ailelerinin gelir düzeyleri, aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin alt problemler.
- 1.1.0. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre, mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
- 1.2.0. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
- 1.2.1. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?

- 1.2.2. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
- 1.3.0. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
- 1.4.0. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre, mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2.0.0. Lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumlarına göre mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin alt problemler.
- 2.1.0. Lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
- 2.2.0. Lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının evlilik durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?

SAYILTILAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin, verilen ölçme araçlarını (Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu) içtenlikle ve doğru olarak cevaplandıkları kabul edilmektedir.

SINIRLILIKLAR

1. Araştırmanın evrenini 1997-1998 öğretim yılında Ankara İli'ndeki Yabancı Dil Ağırlıklı, Özel ve Anadolu Liseleri'nde son sınıfta okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklem ise bu okullar arasından seçkisiz olarak belirlenmiştir. Örneklem grubunun, kız-erkek karışık okul olması dikkate alındığından, bulgular benzer özellik gösteren okullarda okuyan öğrencilere genellenebilir.

2. Bu araştırmada incelenecek olan mesleki olgunluk kavramı "Mesleki Olgunluk Ölçeği" nin (Kuzgun ve Bacanlı 1996) ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

TANIMLAR

Meslek : Bireyin yaşamı boyunca giriştiği işlerin tamamını ifade eder (Hayt ve Ark. 1973). Kuzgun (1997) mesleği "Bir kimsenin hayatını kazanmak için yaptığı, kuralları toplumca belirlenmiş ve belli bir eğitimle kazanılan sistemli etkinlikler bütünü" olarak tanımlar. Bacanlı (1996) ise mesleği belli bir alanda etkinlikte bulunabilme gücü olarak tanımlamaktadır.

Mesleki Rehberlik : Rehberliğin özel bir alanı olup, kişiye eğitim ve meslek alanlarında başarı için gerekli özellikler hakkında aydınlatmanın ve ona eğitim ve meslek olanakları hakkında bilgi vermenin ötesinde, meslek kararını belirleyen faktörleri incelemeyi ve doğru karar verebilmesi için kişiye yapılan yardımları da kapsamaktadır (Kuzgun 1997). Yeşilyaprak ve arkadaşları (1998) ise mesleki rehberliği şöyle tanımlamaktadır : "Gençlerin çeşitli meslekleri tanımaları ve kendi özelliklerine en uygun meslekleri seçmeleri, seçtikleri mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan yardım hizmetleridir.

Mesleki Olgunluk : Ginzberg, Ginsburg, Axelrod ve Herma'ya göre ; "Bir ölçüde gencin meslek seçimiyle başa çıkma şekli, onun genel olgunluğunun göstergesidir ve tersinden ele alındığında, mesleki olgunluğu ölçmede meslek seçme problemini ele alış şekline dikkat edebiliriz (Aktaran : Bacanlı 1995). Zelkowitz (1975) ise mesleki olgunluğu "mesleki açıdan önemli görülen yeteneklerin, bireysel deneyimlerin ve çeşitli basamakların değerlendirilmesini sağlama yolunun görülmesi" olarak tanımlar. Mesleki olgunluk, Lennings (1995)'e göre bireylerin çeşitli yaşam evrelerindeki mesleki gelişim görevleriyle başa çıkmadaki yeterliliğine işaret etmektedir.

Anadolu Lisesi : Sınavla öğrenci alırlar. Öğrencilere en az bir yabancı dil öğretmek, yurt içinde ve dışında da bu dillerden faydalanarak daha verimli bir şekilde öğrenim yapmalarını sağlamak, onlara çağdaş kültür ve düşünceyi kazandırmak amacıyla kurulmuştur. Öğretim süresi, 1 yıl hazırlık olmak üzere 4 yıldır (Özgüven 1999).

Özel Lise : Sınavla öğrenci alan ücretli okullardır (Özgüven 1999). Anadolu liseleriyle aynı amaçlarla kurulmuşlardır.

Yabancı Dil Ağırlıklı Lise : Ortaokul öğrenimi üzerine bir yıl hazırlık sınıfı, altı dönem lise öğrenimi olan okullardır. Bu okullara daha önce hazırlık sınıfı okumamış genel lise ve meslek lisesi ortaokul mezunu olan ve diploma notu en az 4.00 ve üstü olan öğrenciler alınırlar (Resmi Gazete 1993).

ARAŞTIRMANIN GEREKÇESİ VE ÖNEMİ

Bireyin mesleki gelişimi çok erken yaşlarda başlar. Erken çocukluk yaşantıları ve çevresindeki bireylerin etkisi mesleki değerlerinin oluşumunda temel öneme sahiptir (Hayt ve Ark. 1973). Meslek edinmenin öneminden

dolayı, küçük yaşlardan itibaren, çocukların genel ve özel yeteneklerine uygun olarak geliştirilmeleri eğitimin esasını oluşturmaktadır. Bu nedenle mesleki rehberlik çalışmalarının çocuk daha kreşteyken başlatılması gerekli hale gelmiştir. Günümüzde, ilköğretime devam eden öğrencilere de ilk sınıflardan, hatta ana sınıfından itibaren mesleki rehberlik yardımları götürülmekte ve bu konuda çalışmalar sürdürülmektedir. Liseye gelindiğinde de mesleki rehberlik yardımları tüm hızıyla sürdürülmesi yaşamsal önem taşımaktadır.

Bireyin meslek seçimini kendine en uygun biçimde yapabilmesi, temelde onun mesleki olgunluğu ile aynı anlama gelmektedir. Bu anlamda mesleki olgunluk düzeyi yüksek olan bir kişinin, kendine en uygun mesleği seçebilmesi beklenir. Mesleki olgunluğu etkileyen değişkenlerin araştırılması, kişilerin meslek potansiyeli ve iş değerlerini aydınlatmak açısından son derece önemlidir (Lennings 1995). Bu nedenle okullarda yürütülecek mesleki rehberlik çalışmaları, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerine göre düzenlenebilir. Ülkemizde mesleki olgunluğa ilişkin bu üç grup okulda yapılan bir çalışmaya rastlanmaması dolayısıyla, bu araştırmanın odak noktası, Yabancı Dil Ağırlıklı Lise, Özel Lise ve Anadolu Liseleri'nde okuyan son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerinin bazı değişkenlere göre araştırılması biçiminde düzenlenmiştir.

Crites (1978), mesleki olgunluk modeli boyutları arasında, daha önce açık bir biçimde hiç dile getirilmemiş olan, en anlamlı ayrımın meslek seçiminin "içeriği" ile meslek seçiminin "süreci" arasında olduğunu da vurgulamaktadır. Bu süreç içinde lise çağında olan her bireyden, kendine mümkün olduğunca uygun bir mesleği seçmesi beklenmektedir. Aynı dönem içinde genç, vücudundaki değişikliklerin getirdiği çelişkiler, yaşlılarıyla olan iletişimi, karşı cinsle yaşadığı ilişkiler ve aile kurallarına uyum sağlamada güçlük gibi durumu daha karmaşıklaştıran sorunlarla başetmek durumundadır. Belki de yaşamında psikolojik yardıma en çok ihtiyaç duyduğu

dönemlerden birini geçirmektedir. Bu kritik dönemde bireyin mesleki olgunluk düzeyinin bilinmesi, mesleki olgunluğu etkileyen değişkenlerin tanınması ve rehberlik programlarının bunlara göre düzenlenmesi, bireye yapılacak yardımların yönünü belirleyeceğinden, son derece önem taşımaktadır. Bu gerekçeler nedeniyle, araştırmanın psikolojik danışma ve rehberlik alanına çeşitli katkılar getireceğine inanılmaktadır.

Bu araştırmada, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri, ana-babalarının eğitimi, , ailelerinin gelir düzeyi ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algılarına göre, mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Ayrıca lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçları göstermektedir ki, öğrencilerin aldıkları mesleki rehberlik yardımlarının yeterlilik algısı ile mesleki olgunlukları arasında doğru bir ilişki vardır. Aldığı mesleki rehberlik yardımlarını yeterli bulan öğrencilerin, mesleki olgunluk düzeyleri daha yüksektir. Yeterince mesleki rehberlik yardımı alan öğrenci, kendisini ve meslekleri de yeterince tanıyarak, kendi yeteneklerine, ilgilerine, değerlerine vb. en uygun meslekleri de seçebilmektedir. Bu bulgulardan hareketle, araştırmanın en önemli katkısı , okullarda sürdürülen rehberlik hizmetleri içinde mesleki rehberliğin öneminin ve kalitesinin daha fazla artırılması olabilir. Öğrencilerin mümkün olduğunca meslek inceleme yaşantıları geçirmeleri, mesleki geziler ve konferanslar düzenlenmesi, yazılı ve yazılı olmayan kaynakların arttırılarak öğrencilere sunulması ve ailelerle de bu bilgilerin paylaşılması, önem taşıyabilir. Ayrıca bu çalışma kendisinden sonra, mesleki olgunluk konusunda yapılacak araştırmalara temel oluşturarak da katkıda bulunabilir.

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, önce “Meslek Seçimi Kuramlarına Genel Bir Bakış ve Mesleki Olgunluk “ daha sonra da “Yurtdışında ve Türkiye’de Mesleki Olgunluk” konusunda yapılan araştırmalar ele alınacaktır.

1. MESLEK SEÇİMİ KURAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ :

Freud, psikolojik anlamda normal olmayı “sevmek ve çalışmak” la açıklamıştır. Freud’un çırağı olan Erikson’a bu ikiz yeteneğin olgunluğun eksiksiz bir işareti olduğunu belirtmiştir (Akt. ; Goleman 1998). Psikoanalitik görüşün özü psikolojik enerjinin toplumca kabul edilebilir düzeyde dışa aktarılması olup, “çalışma” bunun en ideal biçimidir. Psikanalistler, meslek seçimini savunma mekanizmaları ve bilinçdışı gereksinimlerle açıklamakta, bireyin mesleki gelişimleri ile cinsel gelişimlerinin bir paralellik gösterdiğini, meslek seçimini etkileyen en önemli etmenin cinsel gelişim olduğunu belirtmektedirler (Akt. ; Özgüven 1999).

Mesleki rehberlik anlamında en eski görüş olan özellik-faktör (trait-factor) kuramına göre, en uygun meslek seçimi, bireyin kendine has özellikleriyle (yetenek, ilgi, değer, ihtiyaç vb.) mesleklerin gerektirdiği niteliklerin iyi incelenerek, bu iki grubun en iyi biçimde eşleştirilmesine bağlıdır. Meslek seçimini bireyin psikolojik özellikleriyle, mesleklerin gerekleri arasındaki uyumun bir fonksiyonu olarak ele alan; meslek seçimi davranışlarında, bireyin özelliklerinden çok, dürtü ve isteklerinin rol

oynadığını vurgulayan psikodinamik yaklaşımlar meslek psikolojisiinde 1950'li yıllara kadar baskın iki eğilimi oluşturmuştur (Uzer 1987 ve Yeşilyaprak ve Ark. 1998).

Meslek seçimi kararında, psikolojik gereksinmelerin önemine ağırlık veren Roe (1957), çocukluktan itibaren hiç doyurulmayan veya çok az doyurulan ihtiyaçların, bireyin yaşantısında hareket ettirici temel güdü haline geldiğini savunmaktadır. Roe, meslekleri, "insanlarla" ve "insan olmayanlarla" ilgilenmeyi gerektirmesi bakımından ikiye ayırmıştır. Buna göre bireyin ikisinden birine yönelişinin gerisinde, çocukluk yaşantılarından kaynaklanan sevgi ihtiyacı yatmaktadır (Akt. ; Kuzgun 1997).

O'Hara ve Tideman'a (1959) göre, meslek seçimi kişiliğin yansıması, yani bireyin çevreyle ilişkisinde benimsediği uyum yönteminin bir meslek alanında ifade bulmasıdır. Onlara göre meslek seçimi süreci, mesleki kimliğin gelişim sürecidir (Akt. ; Bilgin 1995).

Holland (1973) ise, meslek seçimini kişiliğin bir yansıması olarak görmektedir (Akt. ; Yeşilyaprak ve Ark. 1998). Altı ayrı kişilik tipi tanımlayan Holland, insanların bu tiplerden birine sahip olduğunu ve buna uygun mesleki seçimler yaptığını ileri sürmüştür.

Yetmişli yıllarda, Lofquist ve Dawis, daha önceki kuramlardan farklı olarak, "İş Uyumu Teorisi" olarak anılan teorilerini geliştirmişlerdir. Lofquist ve Dawis (1969) yaptıkları araştırmaların sonucunda oluşturdukları ve etkili iş uyumu süreci olarak tanımladıkları modelde, kişiliğin çeşitli değişkenlerini bütünleştirmişlerdir. İş doyumu, yeterlilik, iş değerleri, ihtiyaçlar vb. kavramları incelemişlerdir. (Akt.; Hackett ve Ark. 1991).

Yukarıda görüldüğü gibi, meslek seçimi ve mesleki gelişime, çeşitli araştırmacılar farklı bakış açıları getirmiştir. Bu araştırmada Super'in Mesleki Gelişim Kuramı'ndan ve Crites'in mesleki olgunluğa ilişkin görüşlerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır. Temelini bu iki görüşten alan, Kuzgun ve Bacanlı (1996) tarafından geliştirilen Mesleki Olgunluk Ölçeği kullanılmıştır. Bu nedenle aşağıdaki paragraflarda Super'in Mesleki Gelişim Kuramına geniş ölçüde yer verilmiştir. Super'in kuramı ile Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişim kuramı şematik olarak karşılaştırılmıştır. Super'in kuramının daha iyi değerlendirilmesi amacıyla, aşağıda ilkönce Ginzberg ve arkadaşlarının mesleki gelişim kuramına kısaca değinilmiştir.

Ginzberg ve Arkadaşlarının Mesleki Gelişim Kuramı

Ginzberg ve arkadaşlarının (1951) meslek seçimi sorununa gelişimsel olarak yaklaştıkları kuramlarında bu kavram daha anlamlı ve kapsamlı hale gelmiştir. Meslek seçimi ; a) bir anda verilen gelişigüzel bir karar değildir, b) bu süreç geriye döndürülemezdir (irreversible) ve c) bireyin ihtiyaçlarıyla gerçekler arasında ulaştığı denge ile sona ermektedir. Ginzberg ve arkadaşları (1951) mesleki olgunluğu şöyle tanımlamışlardır : Bir ölçüde gencin meslek seçimi sorunuyla başa çıkma şekli, onun genel olgunluğunun göstergesidir ve olgunluğu ölçmede meslek seçme probleminin ele alınış şekline dikkat edilebilir.

Ginzberg ve arkadaşlarına göre en önemli olgu, meslek seçiminin nasıl yapıldığıdır. Mesleki karar verme süreci;

1. Hayal Evresi (6-11 Yaşlar)
2. Deneme Evresi (12-18 Yaşlar)
3. Gerçekçi Evre (18-22 Yaşlar)

olmak üzere birbirinden ayrı üç evreye ayrılır (Akt.; Akay 1983; Akbalık 1991; Bacanlı 1995; Kuzgun 1997).

Super'in Mesleki Gelişim Kuramı

Savickas (1994)'ın ifadesiyle, Super bu yüzyılın ortalarından başlayarak, mesleki gelişimi; gelişim basamakları ve gelişim görevleri bağlamında kavramsallaştırmıştır. Super'e göre meslek seçimi aslında bireyin kendisi hakkındaki tasarımı oldukça açık bir biçimde ifade etmeyi istediği bir yaşam noktasıdır. Super (1957) meslek gelişimini bir meslekte karar kılıp, o alanda iş bulma aşamasından ileri götürmüş, doğumdan itibaren hayatın sonuna kadar devam eden bir süreç olarak ele almıştır :

1. Büyüme Dönemi (14 Yaşa Kadar)
2. Araştırma Dönemi (15-24 Yaşlar)
3. Yerleşme Dönemi (25-44 Yaşlar)
4. Sürdürme Dönemi : (45-64 Yaşlar)
5. Çöküş Dönemi (65 ve sonrası)

Super (1957) mesleki gelişim evrelerinin her biri için, bireyden beklenen bazı tutum ve davranışlar tanımlamıştır. Bunlara “mesleki gelişim görevleri” denir. 14-35 yaşlar arasında dengelenen mesleki gelişim evrelerinin her biri için meslek gelişim görevleri şunlardır:

1. Bir mesleki tercihi billurlaştırma (14-18 Yaşlar),
2. Bir meslek tercihinin sınırlandırarak belirleme (18- 21Yaşlar),
3. Bir meslek tercihinin uygulamaya koyma (18 -25Yaşlar),
4. Bir meslekte yerleşme (21-30 Yaşlar),
5. Mesleki durumu sağlamlaştırarak ilerleme (30-45 Yaşlar).

Yaptıkları araştırmaların sonuçlarına dayanarak, mesleki olgunluğun göstergelerini Super ve Overstreet (1960) şöyle sıralamışlardır ; sorumluluk almak, seçim yapmaya ilgi, uzun vadeli plan yapmaya istek ve kaynakları kullanmaktır.

Tüm eğitim süreci göz önüne alındığında, öğrenci popülasyonu içinde, olgunluk düzeyi en yüksek ranja sahip olan kısım, lise yıllarıdır. Ergenlikle gelen bedensel değişikliklerin etkisi, kız ve erkeklerin farklılıkları, fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimin aynı olmayışı, bireylerin mesleki olgunluklarının da farklı olmasına yol açar (Herr ve Cramer 1972).

Super (1957) lise öğrenimi çağlarını kapsayan dönemin, mesleki rehberlik bakımından en önemli dönem olduğunu söyler. Bu dönemde 14-18 yaşları arasında olan öğrenciler mesleki gelişimin “Araştırma “ evresinin “Deneme“ basamağındadırlar ve meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışları kazanmış olmaları beklenir. Bir diğer deyişle, kendilerinden beklenen mesleki olgunluk düzeyine ulaşmış olmaları beklenir (Kuzgun ve Bacanlı 1996). Bu nedenle mesleki rehberliğin odağında, öğrencilerin mesleki olgunluklarını geliştirmelerine yani okul programlarının gerektirdiği meslek öncesi kararlara hazır olmalarına yönelik yardım hizmeti bulunmaktadır (Kuzgun ve Bacanlı 1996; Akbalık 1991).

Super ve Knasel (1981) mesleki olgunluğun, ergenlik döneminin temel süreci olduğunu ancak bunun yetişkinlere uyarlanamayacağını ifade etmektedirler. Yetişkinlikteki (Sürdürme Dönemi) temel süreç, “mesleki olgunluk” değil, “uyum sağlayabilme (adaptability)” dir. Uyum sağlama, iş değiştirme, iş koşullarıyla baş edebilme gibi bireyin çevresiyle olan etkileşimini vurgular (Akt. ; Savickas 1994).

Mesleki olgunluğun değerlendirilmesine ilişkin olarak Super, iki metod tanımlamıştır (Super ve Overstreet 1960 ; Crites 1970). Normativ olan birinci metotta bireyin içinde bulunduğu yaşam durumuyla, olması beklenen yaşam durumu karşılaştırılır, bu karşılaştırmada bireyin kronolojik yaşı kullanılır. Gösterdiği gelişimin derecesi mesleki olgunluk olarak yorumlanır. Kalitatif (qualitative) olan ikinci metotta ise, kişinin performansı, aynı gelişim görevlerine sahip başkalarının davranışlarıyla karşılaştırılır. Aynı gelişim görevleriyle, diğer bireylerin başa çıkma kullandıkları metodlar karşılaştırılarak değerlendirilir.

Çalışmaları sonucunda Super'in getirdiği en önemli katkılardan birisi, bireyin meslek seçimine hazır oluşunun önemini açıklayarak ve mesleki olgunluğu ölçecek araçlar geliştirerek, danışmanları; meslek seçimlerini netleştirmeye çalışan ergenleri anlama ve onlara danışmanlık yapma becerilerini geliştirmeye itmiştir (Savickas 1994).

Super ve Overstreet (1960) mesleki olgunluk için temel olarak şu boyutları belirlemişlerdir :

1. Boyut : Meslek seçimine planlı yöneliş :
 - a) Seçme konusuyla ilgilenme,
 - b) Seçime yönelmek için kaynakları kullanma.
2. Boyut : Tercih edilen meslekle ilgili bilgi toplama ve planlar yapma :
 - a) Tercih edilen meslekler hakkında özgül bilgileri saptama,
 - b) Tercih edilen mesleği daha özgül olarak planlama,
 - c) Planlama faaliyetlerini genişletme.

3. Boyut : Meslek tercihlerinin tutarlılığı :

- a) Alanların dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- b) Düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı,
- c) Alanlar ve düzeyler dahilinde meslek tercihlerinin tutarlılığı.

4. Boyut : Özelliklerin Billurlaşması :

- a) Ölçülen ilgilerin örüntülenme derecesi,
- b) İlgi olgunluğu,
- c) Çalışma sevgisi,
- d) İş değerlerinin örüntülenme derecesi,
- e) İş ödüllerinin tartışılmasıyla gelişme,
- f) Seçme ve planlama sorumluluğunun kabullenilmesi,
- g) Meslek seçiminde bağımsızlık.

5. Boyut : Meslek tercihlerinde akılcılık :

- a) Yetenek ve tercihler arasındaki uygunluk,
- b) Ölçülen ilgilerle tercihler arasındaki uygunluk,
- c) Tercih düzeyleri, ölçülen ilgiler ve meslek düzeyi arasındaki uygunluk,
- d) Tercihlerin sosyo-ekonomik açıdan erişilebilirliği.

Aşağıda Ginzberg ve Super'in Mesleki Gelişim Kuramlarında yer alan aşamaların karşılaştırılması bulunmaktadır (Nelson-Jones'un 1982). Her iki kurama bakıldığında mesleki gelişimin aşamaları arasındaki farklılıklar ve benzerlikler belirgin olarak görülmektedir.

Ginzberg ve Super'in Mesleki Gelişim Kuramlarındaki aşamalarını Nelson-Jones (1982) şöyle karşılaştırmaktadır :

GINZBERG'İN MESLEKİ SEÇİM DÖNEMLERİ	SUPER'İN MESLEKİ BENLİK KAVRAMININ GELİŞİM AŞAMALARI
1. Fantezi Seçimler (6-11 Yaş)	1. Büyüme Aşaması (0-14 Yaş) Fantezi (4-10 Yaş) İlgi (11-12 Yaş) Kapasite (13-14 Yaş)
2. Geçici Seçimler (11-17 Yaş) İlgi Aşaması (11-12 Yaş) Kapasite Aşaması (13-14 Yaş) Değer Aşaması (15-16 Yaş) Geçiş Aşaması (17 Yaş)	2. Keşfetme Aşaması (15-24 Yaş) Geçici (15-17 Yaş) Geçiş (18-21 Yaş) Deneme, Kısmi Bağlanma (22-24 Yaş)
3. Gerçekçi Seçimler (17-25 Yaş) Keşfetme Billurlaştırma Belirleme	3. Yerleşme Aşaması (25-44 Yaş) Deneme, Bağlanma ve Kabul (25-30 Yaş) İlerleme (31-44 Yaş)
4. Yaşam Boyu Süren Seçim Süreci	4. Koruma Aşaması (45-64 Yaş)
	5. Çöküş Aşaması (65 ve Sonrası) Çöküş (65-70) Emeklilik Aşaması (71 ve Sonrası)

Mesleki Gelişime İlişkin Diğer Görüşler

Yukarda söz edilen kuramlardan farklı olarak, Isaacson (1986) mesleki gelişim sürecini beş ayrı aşamada ifade etmektedir (Akt. ; Yeşilyaprak ve Ark. 1998) :

1. Uyanış ve Farkında Olma (Awareness) 5-11 yaş arası : Çocuk çevresindeki insanların farklı mesleklere sahip olduğunu ve diğer insanlarla kendisi arasında ilgi, yetenek, amaç ve motivasyon açısından farklılıklar olduğunu anlar.
2. Meslekleri Keşfetme ve Araştırma (Exploration) 12-15 yaş arası: Ortaokul çağını kapsayan bu dönemde çocuk, mesleklerin ortak ve farklı yönlerini keşfetmeye başlar.
3. Karar Verme (Decision Making) 15-18 yaş arası : Artık genç, geleceğine ilişkin idealler oluşturmaya başlar. Mesleki kararı giderek daha açık bir biçimde oluşur.
4. Hazırlık (Preparation) 18-23 yaş arası : Bu dönemde genç, mesleğe ilişkin bilgi ve becerileri kazanabileceği bir mesleki programı olan üniversite veya yüksek okula devam ederek mesleğe hazırlanır. Ardından iş araştırmaya başlar.
5. İşe Yerleşme (Employment) 23 yaş ve sonrası : Mesleğine uygun iş bulan genç, bir yandan mesleki gelişimini sürdürürken, bir yandan da mesleğini icra eder.

Gelişimsel anlamda Gottfredson (1981) ve Vondracek, Lerner ve Schulenberg (1986) yeni önerilerde bulunmuşlardır. Gottfredson diğer temel kuramlar tarafından tamamen ya da kısmen ihmal edilen ancak ona göre temel etkisi bulunan zeka, sosyo-ekonomik düzey, ırk ve cinsiyet değişkenleri ile ilgilenmiştir. Özellikle kadınların mesleki seçimleri üzerindeki kişisel özelliklerin etkilerini vurgulamışlardır. Vondracek ve arkadaşları ise gelişimi aktif bir organizma ve dinamik bir çevrenin etkileşimiyle yaşam boyunca devam eden bir süreç olarak vurgulayan yaklaşımlarını ortaya koymuşlardır (Akt.; Hackett ve Ark. 1991) .

Seksenli yıllarda Krumboltz ve arkadaşları (1988) yoğun olarak çevresel koşulların ve öğrenme yaşantılarının, mesleki tercihler, beceriler ve karar verme üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Çalışmalarında etkili karar vermeyi engelleyen, işlevsel olmayan inançlar veya kendini değerlendirmeler üzerinde durmuşlardır (Akt.; Hackett ve Ark. 1991).

Mesleki olgunlukla ilgili olarak yukarda verilen tüm bu kuramların ortak tarafı, gencin meslek seçimi aşamasında yaşadığı belirsizlikleri azaltarak, onun kendine (yeteneklerine, ilgilerine, ihtiyaçlarına, değerlerine, vb.) en uygun mesleği seçmesine yardım edecek ipuçlarını ortaya koymaktır. Mesleki gelişime yönelik olarak ortaya çıkan yeni görüşler kendilerinden önceki görüşlerden farklı olarak, sağlıklı karar verme sürecine odaklanmışlardır. Ayrıca her bireyin mesleki gelişim sürecinin aynı biçimde olmadığı görüşü önem kazanmıştır. Zeka, sosyo-ekonomik düzey, ırk, cinsiyet vb. özellikler açısından dezavantajlı kişilerin de mesleki gelişim süreçlerinin farklı oluşu üzerinde durularak, bu farklılıklara yönelik psikolojik danışma ve rehberlik yardımları vurgulanmıştır.

2. YURT DIŞINDA VE TÜRKiYE'DE MESLEKİ OLGUNLUKLA İLGİLİ OLARAK YAPILAN ARAŞTIRMALAR :

Ginzberg ve arkadaşlarının (1951) ifade ettiğine göre, “Mesleki Olgunluk” kavramını ilk kez, “ergenler ve yetişkinlerin olgunluk düzeyleri ile ilgili örüntüleri arasındaki ilişkiler” konulu araştırmalarında Carter (1949) ve Strong (1943) kullanmışlardır.

Gribbons ve Lohnes'in (1968) “Mesleki Planlamaya Hazır Oluő” çalışmasına 56 erkek, 54 kız toplam 110 denek katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, mesleki planlamaya hazır oluő ile, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı halde, 8. ve 10. sınıfların her ikisinde de mesleki seçim düzeyi ile mesleki planlamaya hazır bulunuőluk arasında yüksek korelasyon bulunmuştur.

Ülkemizde yapılan çeşitli araştırmalar gözden geçirildiğinde, ilk olarak Uysal'ın (1970) lise öğrencilerinin meslek seçimlerinde rol oynayan bireysel ve toplumsal faktörleri saptamak amacıyla yaptığı araştırma görölmektedir (Akt.; Uzer 1987 ; Akbalık 1991). Bu araştırma, İzmir'de lise öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen psikolojik ve sosyal etmenleri inceleyen, durumu ortaya koyucu bir araştırmadır.

Mesleki Rehberlik alanında yapılan ilk araőtırmalardan birisi de Kuzgun'un (1976) lise öğrencilerinin meslek seçerken etkilendikleri ve önem verdikleri doyum kaynaklarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırmadır. Bu araştırmaya lise 2 ve 3. sınıflara devam eden 861 öğrenci katılmıştır. Öğrencilere toplam on mesleki doyum kaynağına ilişkin ifadeleri içeren Mesleki Doyum Envanteri uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda cinsiyet, başarı, sosyo-ekonomik düzey gibi değişkenler açısından öğrencilerin mesleki doyumları arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak

Kuzgun (1976) öğrencilerin belirttikleri doyum kaynaklarının ötesinde, daha çok ailelerinin ve yakın çevrelerinden etkilendiklerinin gözlemlendiğini ifade etmektedir.

Mesleki Olgunluk Envanteri henüz geliştirilmeden önce, Crites (1970) araştırmalarında mesleki olgunluğu ölçmeyi amaçladığı araştırmasında, mesleki gelişim süreçlerine ait 16 değişken tespit etmiş ve bu modele dayanarak Mesleki Gelişim Envanterini (Vocational Development Inventory) geliştirmiştir. Mesleki Gelişim Envanteri, tutum ölçeği ve yeterlilik testi olmak üzere iki alt testten oluşmaktadır. Yapmış olduğu çalışmada şu sonuçlara varmıştır :

1. Yaşça küçük olanların, çoğunlukla tutum ölçeğindeki maddeleri cevaplarken, "doğru" seçeneğine yönelmelerine karşılık daha büyük deneklerin hem "doğru" hem de "yanlış" seçeneğini işaretledikleri görülmüştür.
2. Sınıf düzeyi yükseldikçe puanlar da artmaktadır, aynı sınıfta olanların puanları arasında fark görülmemektedir.
3. Benzer sosyo-ekonomik durum, ırk ve etnik gruptan gelen bireylerin puanları da benzerdir.
4. Geçici olarak "mesleki gelişimde seçme noktasındaki gerileme" diye adlandırılan bir olgu bulunmuştur.
5. Zekayla, elde edilen tutum puanları arasında .20 -.40 korelasyon ortaya çıkmıştır. Tutum puanlarıyla , kişilik özellikleri, uyum düzeyi gibi bazı değişkenler de ilişkili bulunmuştur.

Levinson ve Ark. (1998) mesleki olgunluğun ölçülmesinde altı ayrı görüşe uygun olarak kullanılan altı ayrı ölçekten söz etmektedirler ; Mesleki Olgunluk Envanteri (Crites 1978); Mesleki Gelişim Envanteri (Super ve ark. 1988); Yetişkinler Mesleki İlgi Envanteri (Super ve ark. 1988); Mesleki Seçim Yapmayı Değerlendirme (Harren 1979; Buck ve Daniels 1985); Mesleki İnanç

Envanteri (Krumboltz 1994) ve Mesleki Seçim Ölçeği (Osipow ve ark. 1976). Bunlardan en yaygın olarak kullanılanı Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteri'dir.

Türkiye'de Bahar (1993) Crites'in Mesleki Olgunluk Ölçeği Problem Çözme Alt Testinin Türkçe formunun Türkçeye uyarlanması ve güvenilirliği üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın amacı, söz konusu ölçeğin beşinci bölümünün Türkçe çevirisinin, orijinali ile çeviri eşdeğerliğini ve Türkçe formun güvenilirliğini saptamaktır. Çeviri eşdeğerliği çalışmasında İstanbul Robert Koleji 8. sınıfta okuyan 82 kişi örnekleme alınmıştır. Sonuçlar Türkçe ve İngilizce formların çeviri eşdeğerliğine sahip oldukları şeklindedir. Güvenirlik çalışmasında ise, iki devlet, iki özel okulda 8. sınıfta okuyan 236 öğrenciye Türkçe form uygulanmıştır. Bu okullardan ikisinin rehberlik servisi varken, diğer ikisinin yoktur. Araştırmanın sonucunda, Kuder-Richardson 20'ye göre iç tutarlılık katsayısı .45 bulunurken, test- tekrar test sonucunda hesaplanan korelasyon katsayısı ise .65 çıkmıştır. Ayrıca rehberlik servisi olan okullarda okuyan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları, diğerlerinden daha yüksektir. Sosyo-ekonomik düzeyi daha aşağıda olan öğrencilerin daha düşük puan aldıkları görülmüştür. Aynı okulun 8. Sınıf ve 11. Sınıf öğrencilerinin aldıkları puanlar karşılaştırılmış ve aralarındaki yaş farkına rağmen yakın puanlar aldıkları görülmüştür. Bahar (1993) bunu şu şekilde açıklamaktadır ; "Bu öğrencilerin benzeşik hayat aşamaları yaşamakta oldukları görülmüş ve bu durum Crites'in mesleki olgunlukta yaşanan hayat aşamalarının kronolojik yaştan daha önemli olduğu görüşünü desteklemiştir".

Irksal farklılıkların mesleki olgunluk üzerindeki etkisini araştıran pek çok çalışmaya rastlanmaktadır. Bunlardan bir bölümünde ırk faktörü mesleki olgunlukla ilişkili bulunmuş, diğer bir bölümünde ise mesleki olgunlukla ırk arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Örneğin; Fouad (1988) ABD ve İsrail'deki bireylerin mesleki olgunluklarını karşılaştırdığında, 885 Amerikalı ve 537 İsrailli 9. Sınıf ve 12. Sınıf lise öğrencilerine Mesleki Olgunluk

Envanteri uygulanması sonucunda, sınıflar arası fark İsrail'lilerde çıkmış, ABD'lilerde çıkmamıştır. Ayrıca İsrailli öğrencilerin mesleki olgunlukları ABD'li öğrencilere oranla daha düşük bulunmuştur.

Bulguları Fouad gibi olan bir başka araştırma da, Westbrook ve arkadaşlarının (1991) siyah ve beyaz lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmadır. Mesleki Olgunluk Envanteri, Tutum Alt Ölçeğinin geçerliği üzerinde çalışmışlardır. Araştırmaya 83 siyah, 239 beyaz lise öğrencisi katılmıştır. İlgili bağımsızlık, meslek seçiminde uzlaşma ve mesleki seçimlerin uygunluğu açısından beyaz öğrenciler siyah öğrencilere göre anlamlı olarak daha olgun bulunmuşlardır.

İrk faktörünü ele alan bir diğer araştırma Lawrence ve Brown (1976)'un Amerika'da 12. sınıfa devam eden zenci ve beyaz, 266 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmalarıdır. Araştırmalarında ırk, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, zeka ve benlik kavramı ile Crites'in Mesleki Olgunluk Envanteriyle ölçülen mesleki olgunluk arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Sonuçta; (a) İrk ve cinsiyet, mesleki olgunluk düzeyi üzerinde etkilidir, (b) Sosyo-ekonomik düzey ve benlik kavramının mesleki olgunluk düzeyi üzerindeki etkisi, zeka, ırk ve cinsiyetten daha azdır ve (c) Mesleki Olgunluk Envanteri puanları, zeka testi puanlarıyla yüksek düzeyde ilişkilidir, biçiminde bulgular elde edilmiştir.

Ayrıca Mynard ve Hansen (1970) şehirlerin fakir bölgelerindeki karma ve azınlık okullarının sekizinci sınıfında okuyan zenci ve beyaz 450 erkek öğrenciye (90 kişi zenci okulunda, 90 kişi beyaz okulunda, 90 karma okulda okuyan zenci, 90 karma okulda okuyan beyaz) Mesleki Olgunluk Envanterinin Tutum Ölçeğini uyguladıkları araştırmalarında, alt sosyo-ekonomik düzeyden gelen zencilerin mesleki olgunluklarının düşük olduğunu, bunları alt sosyo-ekonomik düzeye sahip şehir merkezinde oturan beyazların izlediğini, banliyöde oturan ve sadece beyazların bulunduğu okula giden

bireylerin ise en yüksek mesleki olgunluk düzeyine sahip olduklarını bulmuşlardır. Aynı araştırmada zeka testleri sonuçları ile mesleki olgunluk puanları arasındaki korelasyon da .47 olarak, anlamlı bulunmuştur.

Yukarda görüldüğü gibi, yapılan araştırmalarda ırk ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı ifade edilmektedir.

King (1989) ve Fouad ve Keeley (1992) mesleki gelişim teorilerinin ve mesleki olgunlukla ilgili tutum ve davranışların hep beyaz erkekler göz önüne alınarak tanımlandığını iddia etmektedirler. Bu düşüncelerini savunmak amacıyla yaptıkları araştırmalarında King (1989) kızların mesleki olgunluklarını erkeklerden daha yüksek olduğunu, Fouad ve Keeley (1992) ise zencilerin, beyaz erkeklerden oluşan norm grubuna göre daha düşük puanlar aldığını savunmaktadırlar. Yaptıkları araştırmalar şöyledir :

Lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında King (1989) 10, 11 ve 12. sınıfa devam eden, 162 öğrenciye Mesleki Gelişim Envanteri'ni uygulamıştır. Sonuçlar istatistik olarak incelendiğinde, temel nedensel modeller açısından kızlarla erkekler oldukça benzer olmalarına rağmen, cinsiyet farklılıkları anlamlı bulunmuştur. Kızların mesleki gelişim tutumu puanları erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Aynı şekilde, kızların mesleki olgunluk puanları da erkeklerden daha yüksektir.

Fouad ve Keeley (1992) zenci öğrencilerin mesleki olgunluğunun tutum ve davranış boyutlarının ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmaya, yaşı 14-21 arasında değişen, %58 bayan, %42 erkek , toplam 74 zenci lise öğrencisi katılmıştır. Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Tutum alt ölçeği ve Gençler İçin Başarı Değerlendirmesi Ölçeği (Youth Competence Evaluation) kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre, örneklem grubunun (zenciler) mesleki olgunluk ölçeği, tutum alt ölçeğinden aldıkları puanlar, norm grubundan daha

düşüktür. Uygulanan çoklu regresyon sonucunda da, mesleki tutumun mesleki davranışlara etkisine rastlanmamıştır. Ancak, mesleki tutumun uzlaşma boyutunun otoritenin kabulü, sorumluluk, inisiyatif, iş arkadaşlarıyla anlaşma ve güvenlik davranışlarını etkilediği görülmüştür.

İrk faktörünü karşılaştırmalı olarak incelemese bile, Achebe (1982) Nijerya'lı öğrencilerin mesleki gelişim modelini, Mesleki Olgunluk Envanterini kullanarak araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda mesleki olgunluğun yaşla ve sınıfla artmakta olduğu bulunmuştur. Ayrıca iş bilgisi ve mesleki tutumlar yönünden, erkekler kızlara göre daha olgun bulunmuştur.

Benzer bulgular Westbrook ve Arkadaşları (1990) tarafından da desteklenmektedir. Westbrook ve arkadaşları (1990) Mesleki Olgunluk Envanteri sonuçlarıyla, meslek seçimi uygunluğu arasındaki ilişkiyi araştırmışlar; ırk ve cinsiyet farklılıklarının mesleki olgunluğun ölçülmesinde anlamlı fark göstermediğini bulmuşlardır. Araştırmaya 9. sınıfa devam eden 112 öğrenci katılmıştır. Mesleki Olgunluk Envanteri Yeterlilik Testi, Hedef Seçimi Alt Ölçeği, Meslek Seçimi Uygunluğu İndeksi ve Mesleki Planlama Programı (American College Testing Program) uygulanmıştır. Hedef seçimi puanlarıyla, meslek seçimi indeksi sonuçları arasında etnik gruplar ve cinsiyet açısından anlamlı fark bulunmamıştır.

Sporcular üzerinde, ırk ve etnik kökenle ilişkili olarak Smallman ve Sowa (1996) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları da, yukarıdaki bulgularla tutarlı görünmektedir. Smallman ve Sowa (1996) Üniversiteler arası yarışmalarda birinci gelen takımın erkek atletlerinin mesleki olgunluk düzeylerini araştırmışlardır. Mesleki olgunluğu ölçmek için Mesleki Gelişim Envanteri (Career Development Inventory) kullanılmıştır. Araştırmaya yaşı 17-22 olan Kafkas kökenli ve azınlık (zenci, Asya ve İspanyol kökenli olan), 288 Amerikalı öğrenci- atletler katılmıştır. Çeşitli atletizm dallarında veya yarışlarda, bu etnik kökenli gruplar arasında anlamlı farklar bulunmamıştır.

Zenci ergenler üzerinde yaptıkları araştırmalarında Westbrook ve Wynne (1994) Mesleki Olgunluk Envanteriyle, meslek seçimlerinin uygunluğu arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmanın rneklemi, lisede 9. sınıfa devam eden zenci öğrencilerden oluşturulmuştur. Araştırmaya 26 kız, 21 erkek, toplam 47 kişi katılmıştır. lme aracı olarak Mesleki Olgunluk Envanteri ve bu envanterin Kendini Değerlendirme alt leği kullanılmıştır. Sonuçta, Mesleki Olgunluk Envanterine bağlı olarak kendini değerlendirme ölçümleri ile uygun mesleki seçimlerin sayısı arasındaki korelasyon anlamlı bulunmamıştır.

Yukarıdaki araştırmalara benzer biçimde Jackson ve Healy (1996) niversiteye devam eden azınlık ğrencilerinin mesleki gelişim profillerini çıkarttıkları ve bu gruba yönelik müdahaleleri inceledikleri araştırmalarında, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzey, etnik köken ve cinsiyet açısından mesleki olgunluklarını incelemişlerdir. Araştırmaya niversitenin ilk yılında olan azınlık grubuna dahil, 23 erkek ve 38 kız, toplam 71 zenci; 33 erkek ve 48 kız toplam 81 Latin Amerikalı ğrenci katılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki, kızların mesleki olgunlukları erkeklere göre daha yüksektir. Etnik kökenler arasında fark bulunmamıştır. Sosyo-ekonomik düzey ile mesleki olgunluk arasında da fark gözlenmemiştir.

Engeli, güçlüğü veya hastalığı olan bireylerin mesleki olgunlukları çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Benshoff ve arkadaşları (1990) engeli olan niversiteli öğrencilerin (ortopedik engelli, işitme engelli, öğrenme güçlüğü olan vb.) mesleki olgunluklarını ve akademik başarılarını araştırmışlardır. Araştırmaya yaşı 21-22 arasında, 45 engeli olan ve 45 olmayan ğrenci katılmıştır. Engelli ğrencilerin mesleki gelişimleri ve akademik başarıları, akranları olan engeli olmayan öğrencilerle karşılaştırıldığında, daha düşük bulunmuştur. Mesleki tutum değişkeni açısından, öğrenme güçlüğü olan öğrencilerle, diğer engeli olanlar arasında

anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark, öğrenme güçlüğü olanlar lehinedir. Ayrıca engeli olan öğrencilerin, evlilik durumu, mesleki bilgi ve dönem ortalamaları açısından oldukça benzer oldukları gözlenmiştir. Grubun üniversiteyi daha uzun sürede bitirdikleri de belirtilmektedir.

İşitme engeli olan bireylerin mesleki olgunluklarının, işitme engeli olmayanlardan farklılıktan çok benzerlik gösterdiğini ifade eden King (1990), yaptığı araştırmasında mesleki olgunluğu, 7 yıllık geçmiş yaşantı, başarı ve aile değişkenleri açısından incelemiştir. Liseye devam eden ve işitme engeli olan 71 ve işitme engeli olmayan 318 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki, bu iki grubun mesleki olgunlukları arasında, başarı, son yedi yıllık geçmiş yaşantılar ve aile yapısı açısından benzerlikler farklılıklardan daha fazladır.

Öğrenme güçlüğü de mesleki olgunluk açısından araştırmacıların ilgisini çeken bir konu olmuştur. Kelly ve Colongele (1990) normal eğitime devam eden üstün yetenekli ve öğrenme güçlüğü olan iki grup öğrencinin Crites'in Mesleki Olgunluk Envanterinden aldıkları puanlarla , akademik yetenekleri ve cinsiyeti arasındaki ilişkileri karşılaştırmışlardır. Cinsiyet dışında diğer puanlar arasında yüksek ilişki bulunmuştur (Akt.; Bacanlı 1995 ; Usluel 1996).

Ayrıca, Ohler, Levinson ve Hays (1996) birlikte yapmış oldukları çalışmada, öğrenme güçlüğü olan ve olmayan bireyler açısından mesleki olgunluk ile Holland'ın bağdaşım, tutarlılık ve farklılık yapıları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Araştırmaya Pennsylvania'nın kuzey batısındaki bir üniversiteye devam eden öğrenme güçlüğü olan 76 ve öğrenme güçlüğü olmayan 106 öğrenci katılmıştır. Sonuçlar hiç bir grup için, mesleki olgunluk ile bağdaşım, tutarlılık ve farklılık arasında, istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığını ortaya koymuştur. Ayrıca araştırmacı kişilik tipi ve mesleki olgunluk arasında da bir ilişki bulunmamıştır.

Aynı grupta yaptıkları bir başka çalışmada da Ohler, Levinson ve Barker (1996) ise, öğrenme güçlüğü olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin mesleki olgunluk seviyelerini tespit etmek ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin mesleki gelişimleriyle ilgili etkenleri belirlemek amacıyla çalışmışlardır. Bu etkenler, yaş, cinsiyet, akademik başarı, eğitim düzeyi, iş deneyimi sayısı ve süresi, alınan uyum eğitimi sayısı, meslek seçimi ve kişilik arasındaki uyum ve sosyo-ekonomik düzeydir. Uygulanan çoklu regresyon analizi sonucunda, deney grubunda uyum eğitimi sayısı ve iş deneyimi sürecinin etkili olduğu gözlenmiştir. Kontrol grubunda ise, etkili olan değişkenlerin akademik başarı ve iş deneyimi çeşidi olduğu gözlenmiştir.

Palmo ve Lutz (1983) zihince dezavantajlı gençlerin Mesleki Olgunluk Envanterindeki performanslarını incelemişlerdir. Araştırma 120 genç üzerinde yapılmıştır. Zihince dezavantajlı gençlerin Mesleki Olgunluk Envanteri puanlarıyla, Wechsler Yetişkinler Zeka Testi'nden (Wechsler Adult Intelligence Scale - WAIS) aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır. WAIS'le ölçülen zeka ile mesleki olgunluk arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla uzmanlar, zihince dezavantajlı gençlerle çalışırken, Mesleki Olgunluk Envanterinin tedbirli kullanılmasına dikkat çekmektedirler.

Stern ve arkadaşları (1991) ise kanser hastası olan gençlerin mesleki gelişimi üzerinde yaptıkları karşılaştırmalı analizde, mesleki olgunluk süreçleri ve ani meslek seçimi eğilimlerini araştırmışlardır. Çalışmaya yaşı 14-23 arasında değişen, 48 kanser hastası ve 40 sağlıklı genç katılmıştır. Sonuç olarak, katılımcıların yaşına bakıldığında, daha genç olan grupta, sağlıklı bireylerin mesleki olgunlukları kanser hastalarına oranla daha yüksektir. Yaşça büyük olan grupta ise, kanser hastası olan bireylerin, sağlıklı bireylere oranla mesleki olgunluk süreçlerinde daha ileri oldukları görülmüştür. Bir başka önemli farklılık da, kanserli gençlerin sağlıklı olanlara

oranla meslek seçimini zamansız ve ani yapmaya büyük eğilim göstermeleridir .

İçten ve dıştan denetimli bireylerin mesleki olgunlukları ile ilgili araştırmalar dikkat çekmektedir. Gardner (1981), Crites ve Super'in mesleki gelişim teorisi ile Rotter'in sosyal öğrenme ve denetim odağı kavramlarını incelemiştir. Bu iki değişken arasında yüksek ilişki bulmuştur. İçten denetimlilerin mesleki olgunlukları da daha yüksektir.

Benzer bulgular Porto Rico'lu üniversite öğrencisi olan kadınların mesleki olgunluklarına ilişkin yaptıkları araştırmalarında Rodriguez ve Blocher (1988) iki işlemi karşılaştırmışlardır. Araştırmaya 75 kişi katılmıştır. İki ayrı deney grubu, üniversitedeki akademik başarılarını arttırmak amaçlı bir programa devam eden öğrencilerden oluşturulmuştur. Kontrol grubu ise bu programa devam etmeyen kişilerdir. Araştırmaya katılanlara Mesleki Olgunluk Envanteri ve Denetim Odağı Ölçeği uygulanmıştır. İki farklı deney grubundan birincisine Adkins Hafifletilmiş Meslek Seçimi Modüler Programı (Modified Adkins Career Choice Modular Program) ve ikincisine de Alternatif Mesleki Gelişim Programı (Alternative Career Development Program) uygulanmıştır. Sonuç olarak bağımlı değişkene ilişkin, deneysel işlemler arasında fark bulunmamıştır. Ancak, ekonomik ve akademik anlamda dezavantajlı grubun mesleki olgunluğunun ve denetim odağının olumlu olarak değiştiği ortaya çıkmıştır.

Denetim odağı ile mesleki olgunluğu birlikte araştırmasında kullanan bir diğer isim de Luzzo'dur. Luzzo (1993), üniversite öğrencilerinde mesleki olgunluğu araştırırken bireysel (yaş ve cinsiyet), eğitimsel (akademik başarı ve sınıf düzeyi) ve psikolojik faktörlerin (denetim odağı ve mesleki uyum) karşılaştırılmasına yer vermiştir. Yaş ortalamaları 19.9 olan 203 kız, 134 erkek, toplam 337 üniversite öğrencisi bu çalışmaya katılmıştır. Mesleki olgunlukla her bir değişken arasındaki bağlantı, Pearson Momentler Çarpımı

Korelasyonuna göre anlamlı bulunmuştur. Regresyon analizinde mesleki olgunluğu en çok etkileyen değişkenler olarak, mesleki uyum ve akademik başarı görülmüştür. Yaş ve cinsiyet açısından bireylerin mesleki olgunlukları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca, sınıf seviyesi ve denetim odağının da mesleki olgunluk üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıf seviyesi yükseldikçe mesleki olgunluk düzeyleri de yükselmektedir. İçten denetimli olan bireylerin mesleki olgunluk düzeyleri, dıştan denetimli olanlara göre daha yüksektir.

Lennings (1995) tarafından da 160 lise ve 235 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada, Crites'in (1983) Mesleki Olgunluk Ölçeği, Rotter'in (1966) Denetim Odağı Ölçeği, Tipton ve Worthington'un (1984) Self-Efficacy Ölçeği, Lennings'in (1991) Geçici Büyüme Ölçeği ve Yonge'un (1973) Geçici Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma toplam 395 (%42'si erkek) denekle tamamlanmıştır (Lennings 1995). Sonuçlar, mesleki olgunluğu yordamada geçici tutumun önemli bir değişken olduğu hipotezini desteklemektedir. Mesleki karar vermede gelecek zaman uzantılarının etkisi desteklenmemektedir. Geçici tutumlara ilişkin geçici uzantılar, mesleki tutumlarda marjinal etkiye sahip bulunmuştur. Ancak, yakın hedeflerden çok, uzak hedeflerin seçme eğilimini ve mesleki karar vermeyi etkilemesi gerektiğini söyleyen Bandura'nın (1989) Sosyal Öğrenme Kuramına ters düşmektedir (Akt.; Lennings 1995). Genellenmiş kendine-yeterliliğin (self-efficacy) mesleki tutumları yordadığına dair hiçbir destek bulunmamıştır.

Denetim odağı ve mesleki olgunluğu birleştiren bir başka araştırma da Khan ve Alvi (1983)'nin çalışmalarıdır. Mesleki Olgunluk ile eğitimsel, sosyal ve psikolojik korelasyonları incelemişlerdir. Ontario Lisesine devam eden 272 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Analiz sonuçları göstermiştir ki, mesleki olgunluk puanları, genellikle öğrencilerin eğitimsel ve mesleki istekleri ve ailelerinin istekleriyle yüksek korelasyon göstermektedir. Ayrıca, yüksek

mesleki olgunluk puanları, yüksek kendine saygı ve denetim odağı ile ilişkilidir.

Eğitimle ilgili kavramlar da zaman zaman mesleki olgunlukla ilişkili olarak araştırılmıştır. Healy (1991) bir yüksek okulda, mesleki olgunluk, kaygı, not ortalaması ve yaşamdan alınan doyum arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmaya Kaliforniya'dan 88 kız, 54 erkek, toplam 142 öğrenci katılmıştır. Bulgular kaygının, karar verme becerileri ve mesleki kimliğin gelişimine olanak tanıyan yaşantıları engelleyerek, olgunluğa da engel olduğu yolundaki denenceyi desteklemektedir. Beklenenin tersine, yaş ve mesleki karar verme becerileri, mesleki kimlik ve yaşamdan alınan doyum arasında bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Ülkemizde Uzer (1987) lise öğrencilerinin yüksek öğretim programlarını tercihleriyle, kendi yetenek, ilgi ve mesleki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 599 erkek, 719 kız, toplam 1318 lise öğrencisi üzerinde yapılmıştır. Elde edilen bulgular, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yetenek alanına daha uygun tercih yaptıklarını, kız öğrencilerin ise, yetenek düzeyine ve ilgi alanına erkeklere göre daha uygun tercihler yaptıklarını göstermiştir. Ayrıca kızların, mesleki tutum ve kendini tanıma yönünde erkeklerden daha fazla mesleki olgunluğa eriştikleri de saptanmıştır.

Zeka, yetenek ve ders dışı etkinliklerle mesleki olgunluğun "seçim yapabilme" kısmını karşılaştıran Dilley (1970)'in araştırmasına 174 lise 1. sınıf öğrenci katılmıştır. Seçim yapabilme ve dolayısıyla mesleki olgunluk ile zeka, yetenek ve ders dışı etkinliklere katılım düzeyleri arasında yüksek korelasyon bulunmuştur.

Cinsiyet, yaş ve sosyo-ekonomik düzey, mesleki olgunlukla ilişkisine bakılan diğer değişkenler olarak literatürde yer almaktadır. Blustein (1988)'in

meslek seçiminin kristalleşmesinin, ne derece son ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde uyum sağlayıcı mesleki gelişimi oluşturan, mesleki olgunlukla ilişkili olduğunu araştırdığı çalışmasına, üniversitede sosyal dersler alan 158 öğrenci katılmıştır. Sonuçta, meslek seçiminin netleşmesi ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaş ve cinsiyet ile mesleki olgunluk arasında anlamlı bir ilişkiyi gösteren bulguya rastlanmamıştır.

Ülkemizde mesleki olgunluk konusundaki ilk araştırmayı yapan Akay (1983), çalışmasında Crites'in Mesleki Olgunluk Envanterinden yararlanarak Kuzgun'un geliştirdiği Mesleki Olgunluk Envanterini kullanmıştır. Araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin meslek seçmede göz önüne alınacak faktörler hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını ölçmektir. Ankara Çankaya Lisesinde 232 öğrenci üzerinde yapılan betimsel bir çalışmadır. Lise 1, 2, 3. Sınıfların sonuçlarını incelemiş, mesleki olgunluk düzeylerinin sınıf ilerledikçe, arttığı bulunmuştur. Ayrıca kızların mesleki olgunluk düzeyleri erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır.

Super ve Nevill (1984) sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet, işe bağlanma, işin önemi, eve ve aileye bağlanmanın mesleki olgunlukla ilişkisini araştırmışlardır. Lise 2. ve 3. sınıf toplam 204 öğrenci üzerinde yapmış oldukları bu çalışmanın sonunda, sosyo-ekonomik düzey ve cinsiyetle mesleki olgunluk arasında doğrudan bir ilişki bulunmamıştır. İşe bağlanma, aile rolü ve eve bağlanma ile duyuşsal mesleki olgunluk arasında pozitif bir ilişki bulunmuş ; fakat bu değişkenlerle bilişsel mesleki olgunluk arasında ilişki bulunmamıştır (Akt.; Usluel 1996).

Dört yıl sonra yine aynı araştırmacılar Nevill ve Super (1988), üniversite öğrencilerinin mesleki olgunluklarını ve çalışmak için olan kararlılıklarını cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve sınıf düzeyi açılarından araştırmışlardır. Araştırmaya katılan 372 öğrenciye Mesleki Gelişim Envanteri ve Dikkat Çekme Envanteri (The Salience Inventory) uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda, çalışma kararlılığının mesleki olgunluğa bağlı olduğu bulunmuştur. Cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey, mesleki olgunlukla bağlantılı çıkmamıştır. Ancak, çalışmaya kararlılık açısından, kızlar erkeklere göre daha kararlı bulunmuştur.

Akbalık (1991) ortaokul üçüncü sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini araştırdığı çalışması için yeni bir Mesleki Olgunluk Ölçeği geliştirilmiştir. Ankara'da 6 ortaokulun 3. sınıflarında okuyan 110 kız ve 98 erkek, toplam 208 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma bulguları, ortaokul öğrencilerinin gelişim dönemlerinin gerektirdiği mesleki gelişim görevlerinden meslek seçiminde ilgi ve yetenekleri göz önüne alma, meslek seçiminde sorumluluk üstlenme, çalışma hayatına karşı olumlu tutum geliştirme durumunda olduklarını göstermektedir. Bu yaş grubundaki öğrenciler henüz meslek seçme ihtiyacı duymamaktadırlar. Bilgi toplama ve plan yapma davranışı da gelişmemiştir. Ayrıca kızların erkeklere göre mesleki bakımdan daha önce olgunlaştıkları saptanmıştır. En son bulgu ise, sosyo-ekonomik düzeyin mesleki olgunlaşmada etkili olmadığıdır.

Meslek liselerinde gerçekleştirilen benzer çalışmalar incelendiğinde Yazar (1997) ve Akbıyık (1996) karşımıza çıkmaktadır. Yazar (1997) Haymana Lisesi, Haymana Endüstri Meslek Lisesi ve Haymana Meslek Lisesinin 1. ve 3. sınıflarına devam eden 236 öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada, sınıf düzeyi, okul türü, cinsiyet, gelir düzeyi ve ana-baba tutumlarının mesleki olgunluk düzeyine etkilerini incelemiştir. Ana-babası demokratik olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanı, ana-babası ilgisiz olanlardan yüksek bulunmuştur. Ana-babası demokratik olan ile ana-babası otoriter olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları ve, ana-babası ilgisiz olan ve ana-babası otoriter olan öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasında fark bulunmamıştır. Örnekleme giren tüm kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark kızlar lehinedir. Genel lisede ise kız ve erkek öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasında fark yoktur. Genel

lisede sınıf düzeyi açısından 1. ve 3. sınıflar arasında mesleki olgunluk puanları farksız çıkmıştır. Meslek liselerindeyse, 3. sınıflar lehine bulunmuştur. Gelir düzeylerine bakıldığında, 10 milyon ve daha az ile 11-20 milyon, 21-30 milyon ve 31 milyon ve üzeri gelir düzeyi arasında ve 11-20 milyon ile 31 milyon ve üzeri gelir düzeyi arasındaki fark anlamlı bulunmuştur.

Akbıyık (1996) meslek lisesine devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini araştırmıştır. Ankara İli, Merkez İmam-Hatip Lisesi, Keçiören Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi, Yunus Emre Kız Meslek Lisesi ve Yeni Mahalle Ticaret Lisesine giden 642 öğrenci üzerinde çalışmıştır. Kız Meslek Lisesi ve Ticaret Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puanlarının ortalamaları arasındaki fark, Ticaret Lisesi lehine bulunmuştur. Ticaret Lisesi ve İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark, İmam-Hatip Lisesi lehine bulunmuştur. Kız Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi ve İmam-Hatiplere devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puanları arasındaki fark önemsiz bulunmuştur. Cinsiyet açısından sonuç kızlar lehinedir. Annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, aylık gelir ve hayatlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim yerlerine göre de fark önemsizdir. Öğrencilerin başarı durumlarını algılayışlarına göre de fark önemsiz bulunmuştur.

Mesleki olgunlukla ilgili yapılan deneysel çalışmalar arasında Bacanlı (1995), Wilson (1987), Öztürk (1993) ve Usluel (1996) tarafından yapılan araştırmalar söylenebilir.

Mesleki grup rehberliğinin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerine etkisini araştıran Bacanlı (1995), Ankara'da Lisede öğrenim gören 10 erkek ve 11 kız, toplam 21 lise ikinci sınıf öğrenciyle deneysel bir araştırma yapmıştır. Deney grubundaki öğrencilere 10 hafta süreyle haftada iki saat mesleki grup rehberliği verilmiş ve ölçek olarak Mesleki Olgunluk

Ölçeği (Kuzgun ve Bacanlı 1996) uygulanmıştır. Araştırma bulguları, denenen mesleki grup rehberliği yönteminin lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini arttırmada etkili olduğunu göstermiştir.

Mesleki gelişim eğitimi alan, yetişkin temel eğitimi öğrencilerinin mesleki olgunluk kazançları ile ilgili olarak Wilson (1987) bir araştırma yapmıştır. Deney ve kontrol grupları oluşturulmuş, deney grubu 10 haftalık mesleki gelişim kursuna alınmıştır. Bu sürenin sonunda iki grup karşılaştırıldığında, deney grubunun mesleki olgunluk düzeylerinin yükseldiği, kontrol grubunun ise değişme göstermediği anlaşılmıştır.

Öztürk (1993) tarafından, öğrencilere mesleki karar verme becerisinin kazandırılmasını sağlayan programın etkililiğini sınamak amacıyla deneysel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında ; Karar Stratejileri Ölçeği, Mesleki Olgunluk Ölçeği ve araştırmacı tarafından geliştirilen Tüm Beyinle Karar Verme Ölçeği'nin geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmış, ikinci aşamasında ise ; deneme gruplarının oluşturulması için, İstanbul İli Kadıköy İlçesine bağlı Mehmet Beyazıt Lisesi 1993-1993 öğretim yılı birinci sınıfındaki 450 öğrenci üzerinde tarama modelinde bir ön çalışma yapılmıştır. Ön çalışma sonucunda 58 kişi deney, 51 kişi kontrol grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın sonucunda, Karar Verme Programının, karar verme becerisi kazandırmada ve mesleki olgunluğu arttırmada etkili olduğu belirlenmiştir.

Usluel (1996) ise, meslek inceleme yaşantısının mesleki olgunluğa etkisini araştırmıştır. Çalışma kontrol gruplu ön-test ve son-test modelini temel alan deneysel bir araştırmadır. Ankara İli Şehit Nuri Pamir Lisesi 2. sınıf öğrencileriyle yapılan araştırmada, deney grubu 14 kız 6 erkek toplam 20 kişi, kontrol grubu ise 13 kız 7 erkek toplam 20 kişi olarak seçilmiştir. Çalışma sonucunda, ön-test ve son-test puanları arasında meslek inceleme yaşantısı geçirenlerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Deneysel araştırmalara bakıldığında, ortak bulgu olarak, gençlere verilen mesleki grup rehberliği, mesleki gelişim kursları vb. nin etkisinin olduğu görölmektedir. Öğrencilerin mesleki olgunlukları, mesleklerle ilgili geçirdikleri geliştirici yaşantıdan sonra anlamlı olarak artmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırma, durum saptamaya yönelik, betimsel bir çalışmadır. Araştırmada okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri cinsiyet, ana-babalarının eğitimi, ailenin gelir düzeyi ve aldıkları mesleki rehberlik yardımlarının yeterlilik algısı açısından karşılaştırılmıştır. Ayrıca lise son sınıf öğrencilerinin ana-babaların sağ olma ve evlilik durumuna göre mesleki olgunluk düzeyleri araştırılmıştır.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma evreni, 1997-1998 öğretim yılında Ankara İlindeki, Yabancı Dil Ağırlıklı, Özel ve Anadolu Liselerinde okuyan lise son sınıf öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem ise, yukarıda belirtilen okullardan random (seçkisiz) olarak belirlenen 607 öğrenciden oluşmaktadır. Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu 627 kişiye uygulanmış, ancak eksik cevaplanan envanterler çıkarıldığında, öğrenci sayısı 607'ye düşmüştür. Örneklem giren öğrencilerin, okullara göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo1.

Örnekleme Giren Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullara Göre Dağılımı

Okulun Adı	Okulun Türü	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Toplam
Gazi Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	10	5	15
Çankaya Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	50	43	93
Y. Bayezit Anadolu Lisesi	Anadolu Lisesi	37	41	78
Özel Arı Lisesi	Özel Lise	7	7	14
Özel Evrensel Lisesi	Özel Lise	11	13	24
Özel Büyük Lise	Özel Lise	64	37	101
50. Yıl Lisesi	Yab. Dil Ağırlıklı Lise	66	31	97
Kılıçarslan Lisesi	Yab. Dil Ağırlıklı Lise	58	51	109
Çankaya Lisesi	Yab. Dil Ağırlıklı Lise	45	31	76
Toplam		259	348	607

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmada, bağımlı değişken olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini ölçmek amacıyla “Mesleki Olgunluk Ölçeği” ve bağımsız değişkenler olan; okul türü, cinsiyet, ana-babanın eğitimi, sağ olma ve evlilik durumu, ailenin gelir düzeyi ve öğrencilerin aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına ilişkin verileri toplamak amacıyla da “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ (M.O.Ö.)

Mesleki Olgunluk Ölçeği (M.O.Ö.) lise öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeylerini ölçmeye yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır (Kuzgun ve Bacanlı 1996). Maddeleri Kuzgun tarafından geliştirilmiş, diğer psikometrik çalışmaları ise Bacanlı tarafından yapılmıştır. Ölçek Likert tipidir ve 43 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler mesleki olgunluk açısından istendik ve istenmedik yönleri kapsamaktadır.

Super ve Overstreet (1960) “bir mesleki tercihi billurlaştırma” mesleki gelişim görevinin yerine getirilebilmesi için, gencin kazanması gereken 11 mesleki tutum ve davranış belirlemişlerdir. Kuzgun tarafından da bu 11 mesleki tutum ve davranıştan 8’i ile ilgili madde geliştirilmiş ve ölçeğe konmuştur. Ölçek sonucunda elde edilen puanın yüksek oluşu yüksek mesleki olgunluğu; düşük oluşu da düşük mesleki olgunluğu ifade etmektedir. Mesleki Olgunluk Ölçeği Ek-1’de sunulmuştur.

Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Güvenirliği

M.O.Ö.’nin güvenirliliği için tutarlılık ve kararlılık katsayıları hesaplanmıştır. İç tutarlılık düzeyine ilişkin olarak Cronbach-Alfa katsayısı .89 ‘dur. Testin tekrarı yöntemiyle hesaplanan kararlılık düzeyi ise .81 olarak bulunmuştur. Gerek tutarlılık katsayısının, gerekse kararlılık katsayısının birtakım duygusal özelliklerin (mesleki tutum ve davranışların) ölçülmeye çalışıldığı böyle bir araç için yeterli olduğu söylenebilir (Kuzgun ve Bacanlı 1996).

Mesleki Olgunluk Ölçeğinin Geçerliliği

M.O.Ö.'nin geçerliliği,

- a) Öğrencilerin M.O.Ö.den aldıkları puanların akademik yetenekleriyle ilişkisine,
- b) Öğrenim görülen sınıf düzeyinin M.O.Ö.'den alınan puanları etkileyip etkilemediğine,
- c) M.O.Ö.'nin sosyal beğenirlik faktöründen etkilenme derecesine bakılarak belirlenmiştir (Kuzgun ve Bacanlı 1996).

Akademik yetenekle olan ilişkiyi araştırmak amacıyla matematik ve edebiyat kolundan mezun olan adaylar karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda matematik kolundan mezun olan adayların puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu iki grubun puanları arasındaki fark, t testi ile kontrol edilmiş, fark ÖSS puanları ile M.O.Ö. puanları karşılaştırıldığında .39'luk anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öğrenim görülen sınıf düzeyiyle M.O.Ö. 'nden alınan puanlar arasındaki fark iki şekilde araştırılmıştır. Lise birinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinin puanları arasındaki fark, t testi ile kontrol edilmiş, ancak sonuç önemli düzeyde bulunmamıştır. Ortaokul üçüncü sınıf öğrencileriyle, lise üçüncü sınıf öğrencilerinin puanları t testiyle kontrol edildiğinde 3.32 değeri, 0.05 düzeyinde önemli bulunmuştur. Bu da mesleki olgunluğun yaşla olan ilişkisini göstermektedir. Yaş büyüdükçe, mesleki olgunluk düzeyi de yükselmektedir. Mesleki olgunluğun sosyal beğenirlikle ilişkisi yönünde yapılan çalışmada anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Kuzgun ve Bacanlı 1996).

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Kişisel Bilgi Formu, araştırmada öğrencilere ilişkin kullanılması planlanan bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmada etkisi incelenecek olan; “okul türü, cinsiyet, ana-babanın eğitimi, sağ olma ve evlilik durumları, ailenin gelir düzeyi ve aldıkları mesleki rehberlik yardımlarının yeterlik algısı” bağımsız değişkenleriyle ilgili bilgi toplamaya yöneliktir. Hazırlanan Kişisel Bilgi Formu Ek - 2 'de sunulmuştur.

Kişisel Bilgi Formunda, uygulamadan sonra istatistiksel değerlendirme amacı ile **5,7,8** ve **11.** sorulara verilen cevaplar, aşağıda görüldüğü gibi gruplandırılmıştır :

5. Soru İçin :

Ana-babaların sağ olma durumuna ilişkin sınıflandırma yapılırken, “Kişisel Bilgi Formu”na verilen cevaplar incelendiğinde görülmüştür ki, ana-babasından her ikisi de ölü olan hiç öğrenci çıkmazken, annesi sağ, babası ölü olan 17 öğrenci, babası sağ, annesi ölü olan 5 öğrenci tespit edilmiştir. İstatistiksel analizlerin yapılabilmesi için sınıflama ;

1. Grup : Ana-babasının her ikisi de sağ,
2. Grup : Ana-babasından biri ölü, biçiminde yapılmıştır.

7. ve 8. Sorular İçin :

Kişisel Bilgi Formunda 7. ve 8. Sorularda ayrıntılı bilgi alabilmek amacıyla, sekiz seçenek olarak sunulmuştur. Bu seçeneklerin en düşükten en yükseğe doğru sıralanışı şöyledir :

- () Okuma-yazma bilmiyor.
- () Okur-yazar.
- () İlkokul mezunu.
- () Ortaokul mezunu.
- () Lise mezunu.
- () Üniversite mezunu.
- () Yüksek Lisans.
- () Doktora.

Ancak toplanan bu veriler düzenlenirken, en alt ve en üst seçenekleri çok az kişinin işaretlediği görülerek, istatistiksel değerlendirmelerin yapılabilmesi için veriler şöyle gruplandırılmıştır :

7. Soru İçin :

Grup 1: Annesi ilköğretim düzeyi veya daha altında eğitim görmüş olanlar.

Grup 2: Annesi lise düzeyi ve daha üstünde eğitim görmüş olanlar.

8. Soru İçin :

Grup 1: Babası ilköğretim düzeyi veya daha altında eğitim görmüş olanlar.

Grup 2: Babası lise düzeyi ve daha üstünde eğitim görmüş olanlar.

11. Soru İçin :

Ailelerinin gelir düzeylerine ilişkin sınıflandırma yapılırken, “Kişisel Bilgi Formu”nda açık uçlu sorulan “Ailenizin aylık geliri ne kadar ?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde, oldukça fazla veri kaybı olduğu görülmüştür. 607 öğrencinin yalnızca 375’i gelir düzeyleri hakkında bilgi vermiştir. Bu durumda aylık gelir şöyle gruplanmıştır :

1. Grup : 200 milyon ve altı gelire sahip olanlar,
2. Grup : 201 milyon ve üstü gelire sahip olanlar.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri, 1997-1998 öğretim yılı, Nisan ve Mayıs aylarında, yaklaşık bir buçuk aylık bir süre içinde toplanmıştır. Araştırmacı, Milli Eğitim Bakanlığı'na giderek Ankara İline bağlı tüm liselerin adlarını, adreslerini, telefon numaralarını edinerek, bu okulları aramış, lise son sınıfların öğrenci sayılarını saptamıştır. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı'ndan uygulama yapmak amacıyla izin almıştır. Bununla ilgili belgeler Ek-3'te verilmiştir. Araştırmacı, seçkisiz olarak belirlenen ve örneklem olarak çalışmaların yapılması planlanan okullara giderek, yöneticiler ile görüşmüş, araştırma hakkında bilgi vermiş ve uygulamalar için tarih saptanmasını sağlamıştır. Gidilen okulların rehberlik servisleriyle de görüşülerek araştırma hakkında bilgi verilmiştir.

Araştırmacı, uygulama günleri, kendini sınıfa tanıtarak, araştırma hakkında kısaca bilgi vermiştir. Gönüllülük ve gizlilik ilkesine bağlı kalınacağı vurgulanmıştır. Mesleki Olgunluk Ölçeği uygulandıktan sonra, öğrencilere ön bilgi verilerek öğrenciler tarafından puanlanmıştır. Puanlanan envanterler tek tek araştırmacı tarafından kontrol edilmiş, yüzdeler puanlara çevrilmiş ve bu puanların anlamları kısaca anlatıldıktan sonra uygulamaya katılan lise son sınıf öğrenciler okullarındaki rehberlik servislerine yönlendirilmişlerdir.

VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ

Mesleki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile toplanan veriler alt problemler doğrultusunda, bilgisayara yüklenmiştir. İstatistiksel işlemler için SPSS paket programı kullanılmıştır. Varyansların homojenliği test edildikten sonra, "t testi" ve "Çift Yönlü Varyans Analizi" yapılmıştır. Ortalamalar arası farkların önem dereceleri test edilirken, tüm analizlerde hata olasılığı en az $p < .05$ olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada incelenen alt problemlere ilişkin olarak, toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir. Bulgular, araştırmanın giriş bölümündeki alt problemlere uygun olarak; (1) Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin, cinsiyete göre mesleki olgunluk düzeyleri, (2) Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin, ana-babalarının eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri, (3) Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin, ailelerinin gelir durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri, (4) Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin, aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre mesleki olgunluk düzeyleri, (5) Lise son sınıf öğrencilerinin, ana-babalarının sağ olma durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri, (6) Lise son sınıf öğrencilerinin, ana-babalarının evlilik durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri olarak altı temel başlık halinde sunulmuştur.

1.0.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYET, ANA-BABALARININ EĞİTİM DURUMLARI, AİLELERİNİN GELİR DURUMLARI VE ALDIKLARI MESLEKİ REHBERLİK YARDIMLARININ YETERLİLİK ALGISINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

1.1.0 OKUL TÜRLERİ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYETE GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Anadolu, Özel ve Yabancı Dil Ağırlıklı liselere devam eden son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup

olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, okul türleri ve cinsiyetlerine göre sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk ölçeğinden aldıkları puanlara göre ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri

Okul Türü	Cinsiyet	$\bar{x}$	s	n
Anadolu Lisesi	E	150.70	18.22	89
	K	151.55	23.45	95
Özel Lise	E	146.25	22.13	56
	K	150.04	21.81	82
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	E	149.64	20.55	113
	K	150.38	20.38	167

Tablo 2 incelendiğinde, her üç okula devam eden öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarının birbirine yakın değerler aldığı, ancak Özel Lisede ve Yabancı Dil Ağırlıklı Lisede okuyan erkeklerin daha düşük ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. En yüksek ortalamalar ise Anadolu Liselerine devam eden kızlara aittir. Okul türüne ve cinsiyete göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında gözlenen bu farkların önemli olup olmadığını test etmek amacıyla çift yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Cinsiyet (A)	316.36	1	316.36	0.72	.39 (Önemsiz)
Okul Türü (B)	594.57	2	297.28	0.67	.51 (Önemsiz)
A x B Etkileşimi	231.52	2	115.76	0.26	.77 (Önemsiz)
Grup İçi Hata	262581.33	596	440.57		
Toplam	263677.96	601	438.73		

Çift yönlü varyans analizi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 3'e bakıldığında cinsiyetin ve okul türünün mesleki olgunluk üzerinde temel bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Ayrıca cinsiyet ve okul türü etkileşimine göre öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır.

1.2.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Bu başlık altında Anadolu Lisesi, Özel Lise ve Yabancı Dil Ağırlıklı Liselere devam eden son sınıf öğrencilerinin, ana-babalarının eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

1.2.1. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANNELERİNİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla; öğrenciler, okul türlerine ve annelerinin eğitim durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarına göre ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4.

Annelerinin Eğitim Durumu Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri

Okul Türü	Annenin Eğitim Düzeyi	$\bar{x}$	s	n
Anadolu Lisesi	İlköğretim ve Altı	151.58	17.98	43
	Lise ve Üstü	151.08	21.89	144
Özel Lise	İlköğretim ve Altı	148.31	23.41	32
	Lise ve Üstü	148.69	21.54	107
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	İlköğretim ve Altı	148.05	22.44	81
	Lise ve Üstü	151.01	19.56	199

Tablo 4 incelendiğinde, okul türüne ve annenin eğitim durumuna göre öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarında belirgin bir gruplaşma görülmemektedir. Okul türüne ve annelerinin eğitim durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arası farkların önemli olup olmadığı çift yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Annesinin Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Anne Eğ. Dur. (A)	91.14	1	91.14	0.203	.64 (Önemsiz)
Okul Türü (B)	492.08	2	246.04	0.56	.57 (Önemsiz)
A x B Etkileşimi	286.03	2	143.02	0.32	.72 (Önemsiz)
Grup İçi Hata	264242.10	600	440.40		
Toplam	265293.45	605	438.50		

Çift yönlü varyans analizi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 5’e bakıldığında, hem okul türü hem de annelerinin eğitim durumu temel etkileri açısından, öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark

olmadığı görülmektedir. Ayrıca annenin eğitim durumu ve okul türü etkileşimi sonucunda da mesleki olgunluk puan ortalamalarında anlamlı bir fark yoktur.

1.2.2. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumlarına göre, mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, okul türlerine ve babalarının eğitim durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarına göre ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri

Okul Türü	Babanın Eğitim Düzeyi	$\bar{x}$	s	n
Anadolu Lisesi	İlköğretim ve Altı	152.65	14.36	20
	Lise ve Üstü	151.02	21.69	107
Özel Lise	İlköğretim ve Altı	153.64	16.14	11
	Lise ve Üstü	148.17	22.32	128
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	İlköğretim ve Altı	147.95	17.89	42
	Lise ve Üstü	150.54	20.86	297

Tablo 6 incelendiğinde, okul türüne ve babanın eğitim durumuna göre öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarında belirgin bir gruplaşma görülmemektedir. Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin babalarının

eğitim durumlarına göre mesleki olgunlukları açısından ortalamalar arası farkların önemli olup olmadığı çift yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Babalarının Eğitim Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Baba Eğ. Dur. (A)	111.16	1	111.16	0.25	.61 (Önemsiz)
Okul Türü (B)	340.14	2	170.07	0.39	.68 (Önemsiz)
A x B Etkileşimi	588.47	2	294.23	0.67	.51 (Önemsiz)
Grup İçi Hata	264169.24	600	440.28		
Toplam	265293.44	605	438.50		

Çift yönlü varyans analizi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin babalarının eğitim durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 7’ye bakıldığında, hem okul türü hem de babalarının eğitim durumu temel etkileri açısından, öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Ayrıca babanın eğitim durumu ve okul türü etkileşimi sonucunda da mesleki olgunluk puan ortalamalarında anlamlı bir fark yoktur.

1.3.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLELERİNİN GELİR DÜZEYLERİNE GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Anadolu, Özel ve Yabancı Dil Ağırlıklı liselere devam eden lise son sınıf öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, okul türleri ve ailelerinin gelir düzeylerine göre sınıflandırılmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarına göre ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri

Okul Türü	Gelir Düzeyi	$\bar{x}$	s	n
Anadolu Lisesi	200 milyon ve altı	151.19	23.29	94
	201 milyon ve üstü	151.39	18.72	31
Özel Lise	200 milyon ve altı	149.98	20.84	56
	201 milyon ve üstü	149.44	24.30	41
Yab. Dil Ağırlıklı Lise	200 milyon ve altı	149.82	20.60	65
	201 milyon ve üstü	150.15	21.68	91

Tablo 8 incelendiğinde, her üç okulun öğrencilerinin mesleki olgunluk puan ortalamalarının birbirinden farklı değerler aldığı görülmektedir. Ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasındaki bu farkların önemli olup olmadığını test etmek amacıyla çift yönlü varyans analizi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.
Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ailelerinin Gelir Düzeyine Göre
Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi
Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Okul Türü (A)	138.86	2	69.43	0.14	.86 (Önemsiz)
Gelir Düzeyi (B)	0.001	1	0.001	0.00	.99 (Önemsiz)
A x B Etkileşimi	11.97	2	5.98	0.01	.98 (Önemsiz)
Grup İçi Hata	177924.62	372	478.29		
Toplam	178088.20	377	472.38		

Çift yönlü varyans analizi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Tablo 9'da görüldüğü gibi, okul türü ve ailelerinin gelir düzeyi temel etkisine göre de, etkileşimi açısından da öğrencinin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur.

1.4.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ALDIKLARI MESLEKİ REHBERLİK YARDIMININ YETERLİLİK ALGISINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerin aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, okul türü ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre sınıflandırılmıştır. “Kişisel Bilgi Formu”nda öğrencilere aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli bulup bulmadıkları sorulmuş; “Evet” ve “Hayır” diyenler iki ayrı grupta toplanmıştır. Öğrencilerin mesleki olgunluk puanlarına göre ortalamaları, standart sapmaları ve n değerleri Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluk Puanlarına İlişkin $\bar{x}$, s ve n Değerleri

Okul Türü	Reh.Yardım. Yet. Algısı	$\bar{x}$	s	n
Anadolu Lisesi	Evet	157.83	20.84	48
	Hayır	148.87	20.79	137
Özel Lise	Evet	151.29	21.87	52
	Hayır	146.55	21.58	84
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	Evet	153.28	20.40	65
	Hayır	149.48	20.30	209

Tablo 10 incelendiğinde, okul türü ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamalarına bakıldığında, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli

bulmayanların yani “Hayır” diyenlerin mesleki olgunluk puan ortalamalarının daha düşük olduğu dikkat çekmektedir. Okul türü ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olup olmadığı çift yönlü varyans analizi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Okul Türü Farklı Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Aldıkları Mesleki Rehberlik Yardımının Yeterlilik Algısına Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin

Çift Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F Değeri	Önem Düzeyi
Okul Türü (A)	1054.20	2	527.10	1.22	.29 (Önemsiz)
Yet. Algısı (B)	3706.92	1	3706.92	8.57	*.004 (Önemli)
A x B Etkileşimi	586.99	2	293.49	.679	.51 (Önemsiz)
Grup İçi Hata	254640.95	589	432.33	2.29	
Toplam	259586.51	594	437.01		

* P < .004

Çift yönlü varyans analizi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısına göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Tablo 11’de görüldüğü gibi, okul türü temel etkisi ile öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamazken, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarının yeterlilik algısı ile öğrencilerin mesleki

olgunluk puan ortalamaları arasında, yeterli görenlerin lehine, anlamlı bir fark bulunmuştur. Okul türü ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısı etkileşimi açısından öğrencilerin mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır.

2.0.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ SAĞ OLMA VE EVLİLİK DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

2.1.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ SAĞ OLMA DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Lise son sınıf öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, ana-babalarının sağ olma durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Sağ Olma Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin n, $\bar{x}$, s ve t Değerleri

Sağ Olma Durumu	n	$\bar{x}$	s	t	Önem Düzeyi
İkisi de sağ	585	150.03	21.02	.51	Önemsiz
Biri ölü	22	152.36	18.44		

Sd= 605 p<.05

Yapılan t- testi sonucunda lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2.2.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ EVLİLİK DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİ

Lise son sınıf öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak amacıyla öğrenciler, ana-babalarının evlilik durumlarına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasındaki farkların önemli olup olmadığını test etmek amacıyla t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13.

Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Ana-Babalarının Evlilik Durumuna Göre Mesleki Olgunluk Puan Ortalamalarına İlişkin n, $\bar{x}$, s ve t Değerleri

Evlilik Durumu	n	$\bar{x}$	s	t	Önem Düzeyi
Birlikte	556	150.14	20.97	.34	Önemsiz
Ayrı	29	148.79	22.40		

Sd= 583 p<.05

Yapılan t-Testi sonucunda okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının evlilik durumuna göre mesleki olgunluk puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, alt problemlerin sırasına uygun olarak, farklı okul türlerinde lise son sınıfa devam eden öğrencilerin mesleki olgunluklarının bazı değişkenler açısından incelenmesine ilişkin bulguların, tartışma ve yorumu yapılmıştır.

1.0.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYET, ANA-BABALARININ EĞİTİM DURUMLARI, AİLELERİNİN GELİR DURUMLARI VE ALDIKLARI MESLEKİ REHBERLİK YARDIMLARININ YETERLİLİK ALGISINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUMLAR

1.1.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN CİNSİYETLERİNE GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 1.1.0.'da görüldüğü gibi, uygulanan çift yönlü varyans analizi sonucunda, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin cinsiyetlerine göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Cinsiyetin ve okul türünün ayrı ayrı mesleki olgunluğu etkilemediği görülmektedir. Ayrıca cinsiyet ve okul türü etkileşiminin de mesleki olgunluk açısından anlamlı fark göstermediği anlaşılmaktadır.

Her üç okulun da yabancı dile ağırlık veren benzer programlara sahip olması, aynı sınıf düzeyinde olmaları, okul rehber öğretmenlerinin mesleki olgunlukla ilgili yaptıkları faaliyetlerin benzer olması nedeniyle mesleki olgunluk düzeylerinin de birbirine yakın olması sağlanmış olabilir. Crites (1971) Mesleki Olgunluk Envanterini uyguladığı gruplarda vardığı sonucu şöyle açıklamaktadır : “Benzer sosyo-ekonomik durum, ırk ve etnik gruptan gelen bireylerin puanları da benzerdir. Ayrıca aynı sınıf düzeyindekilerin puanları arasında da fark yoktur”. Bu fikirler de araştırma bulgularımızı destekler niteliktedir.

Cinsiyetle ilgili yapılan araştırmalarda ise farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bir çok araştırmacı, mesleki olgunlukla cinsiyet arasında ilişki bulurken, birçoğu da böyle bir ilişki bulamamıştır. Gribbons ve Lohnes (1968) 8. ve 10. sınıfları, Super ve Nevill (1984 ve 1988) lise ve üniversite öğrencilerini, Kelly ve Colongele (1990) üstün yetenekli ve öğrenme güçlüğü olanları, Westbrook ve Arkadaşları (1990) 9. Sınıf öğrencilerini, Luzzo (1993) ve Blustein (1988) üniversite öğrencilerini, Ohler, Levinson ve Barker (1996) öğrenme güçlüğü olan ve olmayan üniversite öğrencilerini inceledikleri araştırmalarında kızlarla erkeklerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında fark bulamamışlardır. Bu bulgular, yukarıdaki araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Achebe (1982) Nijerya’lı öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmasında erkeklerin mesleki olgunluklarını kızlara göre daha yüksek bulmuştur. King (1989), Akay (1983), Yazar (1997) ve Uzer (1987) lise öğrencilerini, Akbalık (1991) ortaokul öğrencilerini, Jackson ve Healy (1996) azınlık üniversite öğrencilerini inceledikleri araştırmalarında kızların mesleki olgunluklarını erkeklere göre daha yüksek bulmuştur. Bu bulgular ise yukarıdaki araştırma sonuçlarını desteklememektedir. Bunun sebebi, örneklem grubundaki öğrencilerin gelmiş oldukları okulların daha önceden yapılan araştırmalardaki okullardan farklı olması ve kültürlerarası ayrılıkların etkisi de bu sonucu ortaya çıkarmış olabilir.

1.2.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bu başlık altında Anadolu, Özel ve Yabancı Dil Ağırlıklı liselere devam eden lise son sınıf öğrencilerin ana-babalarının eğitim durumlarına göre mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin bulgular tartışılarak yorumlanmıştır.

1.2.1. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANNELERİNİN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 1.2.1. 'e bakıldığında, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin annelerinin eğitim durumuna göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Eğitim düzeyi yüksek olsa bile annelerin çocuklarının mesleki gelişimlerine getirecekleri katkılar sınırlı görülmektedir. Yüksek öğrenim görmüş olan bir annenin bile mesleklerin tamamı hakkında bilgi sahibi olması ve bu bilgileri çocuğuna aktarması onu aşmaktadır. Birçok anne, çocuğunun kendini gerçekçi bir gözle tanıyıp, güçlü ve güçsüz özelliklerini kabul ederek, seçimler yapmasına objektif olarak yardım edemeyebilir. Bu yardımlar, rehber öğretmenin görevleri arasında olan değişik hizmetlerle öğrenciye verilmektedir tarafından yapılması gereklidir. Bu nedenle çocuğun mesleki olgunluk düzeyinin yükselmesinde annenin eğitim durumunun bir fonksiyonu olmadığı söylenebilir.

Bu bulguyu tamamlaması açısından Bulgu 1.4.0.'a bakıldığında aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli gören lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunluk düzeyleri, bu yardımı yeterli görmeyenlerden anlamlı olarak yüksektir. Bu yardımı anne değil, rehber öğretmen verdiği için annenin eğitim düzeyi yüksek de olsa, öğrencinin mesleki olgunluk düzeyini etkilemediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bireye yapılan kaliteli ve yeterli mesleki rehberlik yardımları büyük önem taşımaktadır.

Super ve Overstreet (1960) de annenin eğitim durumuyla mesleki olgunluk arasında bir ilişki gözlenmediğini belirtmektedir. Bu bulgu da araştırma bulgusunu desteklemektedir.

1.2.2. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BABALARININ EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 1.2.2.'ye bakıldığında, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin babanın eğitim durumuna göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı bir fark yoktur.

Babanın eğitim durumu da, tıpkı annenin eğitim durumunda olduğu gibi çocukların mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Yukarda 1.2.1. numaralı tartışma ve yorumda yapılan açıklamaya benzer olarak, babanın eğitim durumunun öğrencinin mesleki olgunluk düzeyini etkilemediği düşünülebilir. Baba yüksek öğrenim de görmüş olsa, mesleklerin tamamı hakkında bilgili olmadığı için çocuğa bilgi veremez. Çoğu baba çocuklarının kendilerini tanımasında, gerçekçi kararlar almasında objektif rol oynayamaz. Bu işi görevi olduğu için rehber öğretmen

yapar, baba yapmaz. Bu nedenle babanın eğitim durumunun öğrencinin mesleki olgunluk düzeyini etkilemediği söylenebilir.

Super ve Overstreet (1960) babanın eğitim durumuyla mesleki olgunluk arasında bir fark bulamamıştır. Bu bulgu araştırma bulgusunu desteklemektedir.

1.3.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLELERİNİN GELİR DÜZEYİNE GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 1.3.0.'da görüldüğü gibi, uygulanan çift yönlü varyans analizi sonucunda, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca, ailelerinin gelir düzeyi ve okul türü etkileşiminin de mesleki olgunluk açısından anlamlı fark göstermediği anlaşılmaktadır.

Anadolu Liselerine öğrenciler sınavla girebilirler. Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerin giriş koşullarından en önemlisi not ortalamalarının yüksek olmasıdır. Bu iki tür okula devam eden öğrenciler, çalışma alışkanlıklarını kazanmış, başarılı öğrencilerdir. Başarılı olmaları dolayısıyla yüksek benlik algısına sahip olmaları beklenebilir. Bu nedenle de kendilerini daha iyi tanıdıkları ve dolayısıyla mesleki olgunluklarının da daha yüksek olduğu düşünülebilir. Özel Liseler ise paralı olduğundan, devam eden öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi yüksektir ve çocuklarının ihtiyaçlarının karşılanması açısından oldukça geniş olanaklara sahip oldukları düşünülebilir. Bu olanaklar sayesinde öğrenciler kendilerini daha iyi tanıma fırsatları bulabilirler ve dolayısıyla mesleki olgunluklarının yüksek olması beklenebilir. Bu nedenlerden dolayı üç ayrı okul türüne devam eden öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyine göre mesleki olgunluk düzeylerinin birbirinden farksız olması sonucu bulunmuş olabilir.

1.4.0. OKUL TÜRÜ FARKLI LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ALDIKLARI MESLEKİ REHBERLİK YARDIMLARININ YETERLİLİK ALGISINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 1.4.0.'da görüldüğü gibi, uygulanan çift yönlü varyans analizi sonucunda, okul türü ve aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısı farklı lise son sınıf öğrencilerinin mesleki olgunlukları arasında okul türü açısından anlamlı fark bulunamazken, yeterlilik algısı açısından anlamlı fark bulunmuştur. Aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısı ve okul türü etkileşiminde ise mesleki olgunluk açısından anlamlı bir fark yoktur.

Aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli bulan öğrencilerin, kendileri ve meslekler hakkında yeterince bilgiye sahip oldukları düşünülebilir. Ayrıca kendilerini gerçekçi bir biçimde tanıyarak, mesleki seçimler yapabildikleri söylenebilir. Bu bilgilerin yardımıyla öğrencilerin kendilerine en uygun meslek alanlarını seçebilecek olgunluğa eriştikleri ifade edilebilir. Bu anlamda, aldıkları mesleki yardımların yeterliliği arttıkça, öğrencilerin mesleki olgunluklarının da arttığı düşünülebilir.

Khan ve Alvi (1983) yaptıkları araştırma sonucunda “mesleki olgunluk puanları, genellikle öğrencilerin eğitimsel ve mesleki istekleriyle yüksek korelasyon göstermektedir” bulgusuna varmışlardır. Aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli gören öğrencilerin, mesleklerle ve kendileriyle ilgili bilgileri yeterince edinmiş oldukları düşünülebilir. Bu bilgilerin ışığı altında öğrencilerin, eğitimsel ve mesleki isteklerini de belirginleştirmiş olabilecekleri ifade edilebilir. Bir başka deyişle, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli bulan öğrencilerin, eğitimsel ve mesleki istekleri belirginleşmiştir. Bu öğrenciler hangi alanda eğitim görmek istediklerine, hangi okula gideceklerine, hangi mesleği seçeceklerine ilişkin isteklerinin farkındadırlar ki,

bu ölçütler de mesleki olgunluğun tanımına uymaktadır. Bu anlamda, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli bulan öğrencilerin mesleki olgunluklarının da yüksek çıkması doğaldır. Yeterince mesleki rehberlik yardımı alan öğrenciler, hem kendilerini, hem de meslekler iyi tanımakta ve kendilerine en uygun mesleği seçmede daha olgun davranmaktadırlar. Khan ve Alvi (1983)'nin bulguları da araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

2.0.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ SAĞ OLMA VE EVLİLİK DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA VE YORUMLAR

2.1.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ SAĞ OLMA DURUMUNA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 2.1.0.'da görüldüğü gibi, uygulanan t-testi sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının sağ olma durumuna göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Türk kültüründe çocuk yetiştirmek çok önemlidir. Eşlerden birinin ölmesi durumunda, geride kalan eş, çoğunlukla kendini çocuğuna adamaktadır. Kaybettiği eşinin boşluğunu hissettirmemek için, çocuğa hem annelik, hem babalık yapmak için çaba sarfeder. Toplumumuzda yakın akraba ilişkileri göze çarpmaktadır. Annesini kaybeden çocuğa teyzesi, anneannesi, babaannesi vb. sahip çıkmakta ve ona annesinin yokluğunu aratmamaya gayret göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarıyla ilişkili olduğundan, ana-babalarının sağ olması veya ana-babasından birini kaybetmeleri durumunda,

aldıkları mesleki rehberlik yardımları, rehber öğretmen tarafından sağlandığı için, mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

2.2.0. LİSE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ANA-BABALARININ EVLİLİK DURUMLARINA GÖRE MESLEKİ OLGUNLUK DÜZEYLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN TARTIŞMA VE YORUMU

Bulgu 2.2.0.'da görüldüğü gibi, uygulanan t-testi sonucunda, lise son sınıf öğrencilerinin ana-babalarının evlilik durumuna göre mesleki olgunlukları arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

Türk kültürünün yapısı gereği çocuk birinci planda önem taşıdığından, ana-babalar boşandığında da tıpkı ana-babadan birinin ölümünde olduğu gibi, çocukla birlikte yaşayan ebeveyn, tüm ilgisini onun üzerinde toplar. Ayrıca eşler boşansalar da, bu onların çocuklarından koptukları anlamına gelmez. Ana-baba olarak onun mesleki gelişimini etkileyen birer mesleki model olmaya devam ederler. Bu nedenle ana-babası boşanmış ve birlikte olan bu iki grubun mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark çıkmamış olabilir.

Ayrıca öğrencinin mesleki olgunluk düzeyi, aldığı mesleki rehberlik yardımlarıyla ilişkili olduğundan, ana-babası ayrılan öğrenciler de, ana-babası birlikte olan öğrenciler gibi, mesleki olgunluklarını yükseltmelerini sağlayacak yardımları ana-babalarından değil, rehber öğretmenlerinden almaktadırlar. Bu nedenle ana-babalarının evlilik durumları farklı da olsa, öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamıştır.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulguların genel bir değerlendirmesi yapılmış ve bu değerlendirmeler doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın sonucunda, okul türü farklı lise son sınıf öğrencilerinin aldıkları mesleki rehberlik yardımını yeterli görenlerin mesleki olgunlukları bu yardımı yeterli görmeyenlerin mesleki olgunluklarına göre anlamlı olarak farklı bulunmuştur. Öğrencilerin aldıkları mesleki rehberlik yardımının yeterlilik algısının, onların mesleki olgunlukları üzerinde etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Okul türü, cinsiyet, ana-babanın eğitimi, ana-babalarının sağ olma ve evlilik durumu ile ailelerinin gelir düzeyi değişkenleri açısından gruplar arasında, mesleki olgunluk düzeylerine ilişkin anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Aşağıda, araştırmadan elde edilen bulguların değerlendirilmesi sonucunda yapılan öneriler sunulmuştur:

Lise çağına gelmiş bireyler, yaşamlarının belki de en zorlanmalı dönemi içinde bulunmaktadır. Bir yandan bedenlerindeki fiziksel, hormonal, ve cinsel gelişimlere ayak uydurmaya çalışmakta, bir yandan da her iki cinsten de arkadaş edinme, arkadaşlarından kabul görme, ailesiyle değer çatışmalarını uzlaştırma ve kendi değer sistemini oluşturma gibi psiko-

sosyal gelişmeler göstermektedir. Tüm bunların üstüne, gençten kendisine en uygun mesleği seçmesine yönelik beklentiler eklenmektedir. Üstelik lise son sınıfa geldiğinde, seçtiği mesleğin eğitimini veren okula girebilmesi için, binlerce kişiyle yarışarak, üniversite seçme sınavını başarmak durumundadır. Tek başına bu sınavın bile genç için bir stres kaynağı oluşturduğu söylenebilir. Bu nedenle bu zorlanmalı ve kritik dönemde, bireye yapılacak mesleki rehberlik yardımları büyük önem taşımaktadır. Bu yardımın yapıtaşlarını ise, rehber öğretmen olarak çalışan psikolojik danışmanlar, müdürler, öğretmenler, özel dersane çalışanları ve elbette aileler oluşturmaktadırlar.

Çocukların yaşamında, ona eğitim vermekle yükümlü olan okulun rolü çok büyüktür. Okul çağındaki bireyler zamanlarının çoğunu okulda geçirirler. Bulgu 1.4.0.'a bakıldığında, aldıkları mesleki rehberlik yardımlarını yeterli gören öğrencilerin mesleki olgunluk düzeyleri, yeterli görmeyen öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu nedenle okulun rehber öğretmenlerinin, meslek seçimi öncesinde olan öğrencilerin mesleki olgunluk düzeylerini belirleyerek, bu düzeyi yükseltmek amacıyla rehberlik çalışmalarını planlayarak yürütmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmalar; öğrencilerin kendilerini tanımalarına (ilgi, ihtiyaç, yetenek, olumlu ve olumsuz yönler vb.) yardım etmek, meslekleri tanıtmak, mesleki geziler, konferanslar vb. düzenlemek, öğrencilerin meslek inceleme yaşantıları geçirmelerini sağlamak, karar verme becerileri hakkında bilgi vermek, seçim yapma ve seçimin sorumluluklarını alma konusunda öğrencileri bilinçlendirmek şeklinde yapılabilir. Bu amaçla psikolojik danışmanlar, ayrıntılı planlar oluşturabilirler. Bireysel ve grupla psikolojik danışmalar yapabilecekleri gibi, bireysel ve grup rehberliği yoluyla da öğrencilere ulaşabilirler. Ayrıca mesleki rehberlik sırasında rehber öğretmenlerin ailelerle tanışması, konunun önemini anlatarak, onlarla işbirliğine girmesi, öğrencinin bu dönemde sağlıklı kararlar almasında rol oynayacaktır.

Okulda yürütülecek mesleki rehberlik yardımları sırasında rehber öğretmenle birlikte, okul yöneticilerine ve diğer öğretmenlere de önemli roller düşmektedir. Okul müdürünün rehber öğretmene vereceği maddi ve manevi destek sayesinde, öğrenciler, öğretmenler ve veliler bu işin önemini daha iyi kavrayacaklardır.

Öğretmenler, yalnızca derslere girip, konuları anlatmanın ötesinde, öğrencilerle doğrudan iletişime geçen kişilerdir. Öğrencilerin farklı yeteneklerini, ilgilerini ders sırasında fark edebilirler. Bu açıdan öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardım edebilirler, rehber öğretmenlerle işbirliğine girerek, mesleki bilgi verme konusunda öğrencilere faydalı olabilirler.

Lise dönemindeki öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu özel dershanelere devam etmektedirler. Dershanede çalışan rehber öğretmen, öğretmen ve müdürün de mesleki rehberlik anlamında üzerine düşen görev, okuldaki personelle paraleldir. Dershane personelinin konuya bilinçli yaklaşarak, mesleki yardımlarda bulunmaları yararlı olacaktır. Ancak özel dershanelerin bir çoğunda rehberlik servisleri tam oluşmamıştır. Varolan rehberlik servisleri de amaca yönelik çalışmaktan uzak kalmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu anlamda yeni bir yönetmeliğin hazırlanarak, uygulamaya geçirilmesi, özel dershanelerdeki rehberlik servislerini de daha etkili kılacaktır.

Çocuğun doğup büyüdüğü, temel becerileri kazandığı ve hala bir çok yönden bağımlı olduğu yer onun evi ve ailesidir. Aileye düşen görev, çocuğun küçük yaşdan itibaren, değişik yaşantılar geçirmelerini sağlayarak, onun ilgilerini, yeteneklerini keşfetmesinin yolunu açmalarıdır. Kendini tanıyan, olumlu ve olumsuz yönlerinin bilincinde olan bir genç, meslek seçimi sırasında gerçekçi kararlar almada çok fazla bocalamayacaktır.

Ailenin en önemli ikinci görevi yine çok küçük yaştan itibaren, çocuğun kendi sorumluluklarını ona vermeleridir. Çocuk, kendine ait seçimleri yapabilmeli, bu seçimlerin sorumluluğunu yüklenip, sonucunu yaşmalıdır. Aile çocuk adına seçim yapmamalı, onun taşıyabileceği sorumlulukları onun yerine taşımamalıdır. En önemlisi de, genç lise son sınıfa geldiğinde, kendi istekleri doğrultusunda yaptığı seçimlerle, ailesinin onun adına yaptığı seçimler arasında kalmamasıdır. Ailenin bu aşamada gence destek olması, belki de en önemli yardımlardan biri olacaktır. Bu aşamada ailenin çocuğa nasıl destek olacağı konusunda rehber öğretmenlerden ve Rehberlik Araştırma Merkezlerinden yardım alması sağlanmalıdır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevi, yalnızca okuma-yazma çağındaki çocukları eğitmekle sınırlı kalmamalı, aileleri de eğitme işlevine ağırlık verilmelidir. Ailelerin çocuklarına meslek seçimi gibi kritik konularda yardım edebilmeleri için, eğitilmelerinin yararlı olacağına inanılmaktadır. Bu amaçla Ana-Baba Okullarının açılmasına öncelik verilmesi uygun görülmektedir.

Bundan sonra yapılacak çalışmalar farklı gruplarla mesleki olgunluk konusunda yapılabilir. Deneysel çalışmalar olarak çeşitli yaş gruplarında çalışmalar planlanabileceği gibi, işitme, görme veya ortopedik engelli gençlerin mesleki olgunluklarına yönelik araştırmalar da planlanabilir. Ayrıca, ana-babalarının meslek gruplarına göre öğrencilerin mesleki olgunlukları araştırma konusu olarak incelenebilir.

Bu araştırmaya benzer bir araştırmanın yapılması olasılığı düşünüldüğünde, üç ayrı okul türü yerine, mesleki olgunluğu etkilemediği için, tek okul türünde çalışmanın tercih edilmesi önerilmektedir. Araştırmada aile ve arkadaş çevresinin rolünü belirleyici değişkenlere yer verilmesinin uygun olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

ACHEBE, Christie

- 1982 "Assessing the Vocational Maturity of Students in the East Central State of Nigeria."
Journal of Vocational Behavior, XX, 2: 153-161.

AKAY, Bengisu

- 1983 "Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara : A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

AKBALIK, Gül

- 1991 "Ortaokul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeyleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara : A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKBIYIK, Yeter

- 1996 "Meslek Lisesine Devam Eden Öğrencilerin Mesleki Olgunluk Düzeyleri" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara : G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALVI, S. A. ve S. B. KHAN

- 1983 "An Investigation into the Construct Validity of Crites' Career Maturity Model."
Journal of Vocational Behavior, XXII, 2: 174-181.

BACANLI, Feride

- 1995 "Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara : G. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- 1996 Bir Mesleki Grup Rehberliği Programı ve Uygulama Kılavuzu
Ankara: M.E.B. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.

BAHAR, Daryo

- 1993 "Transliteration Equivalence and Reliability of the Turkish Form of the Problem Solving Subtest of the Career Maturity Inventory ; A Study on 8th-Grade Turkish Students" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul : B. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BAILEY, L. J. and R. STADT

- 1973 Career Education; New Approaches to Human Development,
Bloomington, Illinois: Night Publishing.

BAKIRCIOĞLU, Rasim

- 1985 Rehberlik ve Psikolojik Danışma,
Ankara : Bakırcioğlu Yayınları.

BENSHOFF, J., S. A. KROEGER ve V. A. SCALIA

- 1990 "Career Maturity and Academic in College Students with Disabilities."
Journal of Rehabilitation, April-May-June, 40-44.

BİLGİN, Asude

- 1995 "Grup Rehberliğinin ve Grupla Psikolojik Danışmanın Lise Öğrencilerinin Ana-Babalarından Bağımsız Meslek Kararı Verme Davranışına Etkisi" (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Ankara : A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BLUSTEIN, David L.

- 1988 "A Canonical Analysis of Career Choice Crystallization and Vocational Maturity."
Journal of Psychology, XXXV, 3: 294-297.

CRITES, John O.

- 1970 "A Model for the Measurement of Vocational Maturity"
R. M. ROTH, D. B. HERSHENSON and T. HILLARD
The Psychology of Vocational Development : Readings in Theory and Research, Boston: Illinois Institute of Technology.

- 1971 The Maturity of Vocational Attitudes in Adolescence
NY : Mc Graw-Hill Co.

- 1978 Theory and Research Handbook : Career Maturity Inventory,
Moonterey, CA : CTB Mc Graw-Hill Co.

DILLEY, Jasuah S.

- 1970 "Decision-Making Ability and Vocational Maturity",
R. M. ROTH, D. B. HERSHENSON and T. HILLARD,
The Psychology of Vocational Development: Readings in Theory and Research, Boston: Illinois Institute of Technology.

FOUAD, A. Nadya

- 1988 "The Construct of Career Maturity in the United States and Israel. "
Journal of Vocational Behavior, XXXII, 49-59.

FOUAD, A. N. and J. T. KEELEY

- 1992 "The Relationship Between Attitudinal and Behavioral Aspects of Career Maturity."
The Career Development Quarterly, XL, 257-271.

GARDNER, David C.

- 1981 "Career Maturity and Locus of Control: Important Factors in Career Training."
College Student Journal, XV, 3: 239-246.

GINZBERG, E. , S. W. GINZBURG, S. AXELROD and J. L. HERMA

- 1951 Occupational Choice and Approach to General Theory, NY :
 Columbia University Press.

GOLEMAN, Daniel

- 1998 Duygusal Zeka,
 (Çev. Banu Seçkin Yüksel), İstanbul : Varlık Yayınları.

GRIBBONS, W. D. and P. R. LOHNES

- 1968 Emerging Careers
 New York: Teachers College Press.

HACKETT, G. , R. W. LENT and J. H. GREENHAUS

- 1991 "Invited Contribution; Advances in Vocational Theory and Research : A 20 Year Retrospective"
Journal of Vocational Behavior, XXXVIII, 3-38.

HAYT, K. B. , N. M. PINSON, D. LARAMORE and, G. L. MAGNUM

- 1973 Career Education and the Elementary School Teacher
Salt Lake City, Utah: Olympus Publishing Comp.

HEALY, Charles C.

- 1991 "Exploring a Path Linking Anxiety, Career Maturity, Grade Point Average, and Life Satisfaction in a Community College Population."
Journal of College Student Development, XXXII, 207-212.

HERR, Edwin L. and CRAMER, Stanley H.

- 1972 Vocational Guidance and Career Development in the Schools: Toward a Systems Approach
Boston: Houghton Mifflin Comp.

JACKSON, Gregory C. and HEALY, Charles C.

- 1996 "Career Development Profiles and Interventions for Underrepresented College Students."
Career Development Quarterly, XLIV, 258-270.

KHAN, S. B. and ALVI S. A.

- 1982 "Educational, Social and Psychological Correlates of Vocational Maturity."
Journal of Vocational Behavior, XXII, 3: 357-364.

KILIÇÇI, Yedigâr

- 1992 Okulda Ruh Sağlığı
Ankara : Şafak Matbaacılık.

KING, Suzanne

- 1989 "Sex Differences in a Causal Model of Career Maturity."
Journal of Counseling and Development, LIVIII, 208-215.
- 1990 "Background and Family Variables in a Causal Model of
Career Maturity: Comparing Hearing and Hearing-Impaired
Adolescents."
Career Development Quarterly, XXXVIII, 240-260.

KUZGUN, Yıldız

- 1976 "Lise Öğrencilerinin Mesleki Doyum Tercihleri"
Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, VIII, 1-2.
- 1983 Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun
Meslekleri Tanımalarına Etkisi
Ankara : A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- 1996 Rehberlik ve Psikolojik Danışma
Ankara : ÖSYM Yayınları.

KUZGUN, Y. ve F. BACANLI

- 1996 Mesleki Olgunluk Ölçeği El Kitabı
Ankara : M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

LAWRENCE, W. and D. BROWN

- 1976 "An Investigation of the Intelligence, Self-Concept, Socio Economic Status, Race and Sex as Predictors of Career Maturity."
Journal of Vocational Behavior, IX, 43-52.

LENNINGS, C.J.

- 1995 "An Investigation of the Effects of Agency and Time Perspective Variables on Career Maturity."
The Journal of Psychology, 128,3: 243-253.

LEVINSON, M. E., D. L. OHLER and W. F. BARKER

- 1997 "Career Maturity in College Students With Learning Disabilities."
The Career Development Quarterly, XLIV, 278-287.

LEVINSON, E.M., D.L. OHLER, S. CASWELL and K. KIEWRA

- 1998 "Six Approaches to the Assessment of Career Maturity"
Journal of Counseling and Development, LXXVI, 475-482.

LUZZO, Darrel A.

- 1993 "A Multi-Trait, Multi-Method Analysis of Three Career Development Measures."
Journal of Coolege Student Development, XXXIV, 271-275.

MYNARD, P. E. and J. C. HANSEN

- 1970 "Vocational Maturity Among Inner City Youths."
Journal of Counselling Psychology , XVII, 27-32.

NELSON-JONES, Richard

- 1982 Danışma Psikolojisi Kuramları (The Theory and Practice of Counseling Psychology)
(Çev. Füsün Akkoyun ve Ark.), Ankara : 72 TDFO Ltd. Şti. .

NEVILL, D. and D. E. SUPER

- 1988 "Career Maturity and Commitment to Work in University Students ."
Journal of Vocational Behavior , XXXII, 139-151.

OHLER, D. L. , E. M. LEVINSON and G. M. HAYS,

- 1996 "The Relationship Between Career Maturity and Congruence, Consistency and Differentiaton Among Individuals With and Without Learning Disabilities."
Journal of Employment Counseling, XXXIII, 50-61.

OHLER, D. L. , E. M. LEVINSON and W. H. BARKER

- 1996 "Career Maturity in College Students With Learning Disabilities"
Career Development Quarterly, XLIV, 278-288.

ÖZGÜVEN, İ. Ethem

- 1999 "Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik"
Ankara : PDREM Yayınları.

ÖZTÜRK, Gülşen

- 1993 "Karar Verme Programının Etkililiği, Lise I. Sınıf Öğrencilerine İlişkin Bir Deneme" İstanbul : İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü.

PALMO, A. J. and J. G. LUTZ

- 1983 "The Relationship of Performance on the CMI to Intelligence with Disadvantaged Youngsters."
Measurement and Evulation in Guidance, XVI, 3: 139-148.

RESMİ GAZETE

- 1993 "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Bazı Derslerin Öğretimini Yabancı Dille Yapan Resmi Okullar Yönetmeliği."
Sayı: 21580,8-17.

RODRIGUEZ, M. and D. BLOCHER

- 1988 "A Comparison of Two Approaches to Enchancing Career Maturity in Puerto Rican College Women."
Journal of Counseling Psychology, XXXV, 3: 275-280.

SAVICKAS, Mark L.

- 1994 "Measuring Career Development : Current Status and Future Directions."
Career Development Quarterly, XLIII, 1: 54-62.

SMALLMAN, E. ve C. J. SOWA

- 1995 "Career Maturity Levels of Male Intercollegiate Varsity Athletes."
Career Development Quarterly, XLIV, 270-277.

STERN, M., S. L. NORMAN and, M. A. ZEVON

- 1991 "Career Development of Adolescent Cancer Patients: A Comparative Analysis."
Jornal of Counseling Psycology, XXXVIII, 4: 431-439.

SUPER, Donald E.

- 1957 The Psychology of Careers
New York : Harper and Row.

SUPER, D. E. and P. L. OVERSTREET

- 1960 The Vocational Maturity of Ninth Grade Boys
New York: Bureau of Publications, Teachers College
Columbia University.

USLUEL, Erdal

- 1996 "Meslek İnceleme Yaşantısının Mesleki Olgunluğa Etkisi"
(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara : G. Ü. Sosyal
Bilimler Enstitüsü.

UZER, Ayşe Sibel

- 1987 "Lise Öğrencilerinin Yüksek Öğrenim Programlarını Tercihleri
ile Kendi Yetenek, İlgi ve Mesleki Olgunluk Düzeyleri
Arasındaki İlişkiler" (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara :
A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

WESTBROOK, B. W. and E. E. SANFORD

- 1989 "The Validity of Career Maturity Attitude Measures Among
Black and White High School Students."
The Career Development Quarterly, XXXIX , 199-208.

WESTBROOK, B. W., E. E. SANFORD and M. H. DONELLY

- 1991 "The Validity of Career Maturity Attitude Measures Among
Black and White High School Students."
The Career Development Quarterly , XXXIX , 199-208.

WESTBROOK, B W. and C. D. WYNNE

- 1994 "The Relationship Between the Career Maturity Inventory and Appropriateness of Career Choices of Black Adolescents." Educational and Psychological Measurement, LIV,3:788-792.

WILSON, Russel C.

- 1986 "The Relationship Between Career Maturity Test Scores and Appropriateness of Career Choces : A Replication." Journal of Vocational Behavior,XXXVI, 20-32.

YAZAR, Ali Rıza

- 1997 "Genel Lise ve Meslek Lisesi Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara : G. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

YEŞİLYAPRAK, B., A. GÜNGÖR ve G. KURÇ

- 1998 Eğitsel ve Mesleki Rehberlik
Ankara : Varan Matbaacılık, Geliştirilmiş 4. Baskı.

ZELKOVITZ, Robin Susan

- 1975 The Construction and Validation of a Measure of Vocational Maturity for Adult Males
Michigan :Columbia University.

35. Benden önce liseyi bırakıp yüksek öğrenime devam eden arkadaşlarıma, bölünleri hakkında sorular sorarım.

36. Birçok mesleğe heves ediyorum ve ilgi duyuyorum, ama hepsinin bir kusuru var. Bir türlü birine karar veremiyorum.

37. Herhangi bir işim için bir iş yerine örneğin; banka, hastane, fabrika ve benzeri yerlere gitsen orada çalışanların yapıtlarını gözler, "Ben bu işleri yapabilir miyim, bunları yapmaktan zevk alır mıyım?" diye düşünürüm.

38. Yeteneklerimin tanımam gerekiyor, ama bunu nasıl yapacağımı bilmiyorum.

39. Tercih ettiğim meslekleri tanıtıcı toplantılara katılırm.

40. Benimle ilgili yönergeleri, açıklanmaları dikkatle okurum (Seçmeli dersler listesi, ÖSS ve ÖYS Kılavuzu gibi).

MESLEKİ OLGUNLUK ÖLÇEĞİ

Prof.Dr.Yıldız KUZGUN

Dr.Feride BACANLI

AÇIKLAMA:

Ölçekte meslek seçimiyle ilgili tutum ve davranışları ölçen bazı ifadeler verilmiştir.

1. Sizden istenen, ifadeleri dikkatle okuyup bu ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu, sizin durumunuzu ne ölçüde yansıttığını belirtmenizdir.

2. Cevap kağıdında: A "Bana Hiç Uygun Değil", B "Bana Pek Uygun Değil" C "Bana Biraz Uygun", D "Bana Uygun", E "Bana Çok Uygun" karşılığındadır.

3. Şimdi bir örnekle cevaplamanın nasıl yapılacağını görelim:

Örnek

- Çok erken yaşlardan beri, bir meslek seçmem gerektğini düşünüyorum.

Eğer sizin yukarıdaki ifadeye uygunluk dereceniz "Bana Biraz Uygun" ise aşağıda gösterildiği gibi cevap kağıdında "C" seçeneğinin altındaki aralığı işaretlemeniz gerekecektir.

Bana Hiç Uygun Değil	Bana Biraz Uygun Değil	Bana Biraz Uygun	Bana Çok Uygun
A	B	C	D
[]	[]	[X]	[]

4. Cevap kağıdında her ifadeye ilişkin beş seçenektan yalnız birini işaretleyeceğinizi ve cevapsız ifade bırakmanız gerektğini lütfen unutmayınız.

5. Ölçekte bulunan 40 ifadeyi 30 dakika içinde cevaplamaya çalışınız.

Başarılar diler, katkılarınız için teşekkür ederiz.

1. Hangi mesleğin bana uygun olduğunu büyütleminin daha iyi bilecekleri düşüncesindeyim.
2. İnsan mesleğini tesadüfen seçer.
3. İstedğim mesleği seçemeyecesem "bu konuyu düşünmenin ne gereği var" diyorum.
4. İnsan hangi mesleği seçmesi gerektiği konusunda ailesinin tavsiyelerini dikkate alırsa hata yapmaz.
5. Meslekleri daha iyi tanımak için, bu konuda yazılmış kaynak kitaplar olup olmadığını araştırırım.
6. Girmek istediğim meslekler hakkında bilinmesi gereken her şeyi biliyorum.
7. Öğretmenlerime, öğrettikleri konu alanlarıyla ilgili üniversite programlarının neler olduğu hakkında sorular sorar, onlardan bu konularda beni aydınlatmalarını rica ederim.
8. Gelecekteki mesleğimi ben belirleyeceğime göre, bu konuda gerekli bilgiyi edinmek için benim harekete geçmem gerektiği düşüncesindeyim.
9. Hangi mesleğe gireceğime ailemin karar vermesi iyi olacak. Böylece sonuçta bir hata olursa ben sorumlu olmam.
10. Öğrencilik hayatında daima hangi derslerin ya da ders dışı faaliyetlerin bana ne yönden yararlı olabileceğini, hangi hedefe erişmek için katkısı olabileceğini düşünürüm.
11. Üniversitede program tercihimin belirlemeden önce, hangi alanlarda ne derece güçlü, hangi alanlarda ne derece zayıf olduğumu değerlendireceğim.
12. Meslek tercihlerimde sık sık değişiklik yapıyorum.
13. Bir meslek seçiminde dikkate alınacak o kadar çok faktör var ki, en iyisi işi olurla bırakmak diye düşünüyorum.
14. Şimdi meslek tercihleri üzerinde düşünmeyi gereksiz buluyorum.
15. Ailemin seçtiği mesleğe giresem onların daha çok yardım ve desteğini sağlayabilirim diye düşünüyorum.
16. İstedğim bir mesleğe giremeyeceksem meslek seçimini üzerinde düşünmenin ne yararı var diye düşünüyorum.

17. Ne zaman meslek seçme konusu açılrsa içimi bir sıkıntı kaplar.
18. Hiç kimsenin beni benden iyi tanımayacağını ve mesleğimi seçme sorumluluğunun bana ait olduğunu düşünürüm.
19. Bana uygun hiçbir meslek bulamıyorum.
20. Kendimi bildim bileli hangi mesleğe girmek istediğimi düşünürüm.
21. Bazı insanların hangi mesleği seçmek istedikleri konusunda nasıl da emin ve kararlı olabildiklerine şaşyorum.
22. Ne olmak, hangi mesleği seçmek istediğim konusunda zaman zaman hayallere dalarım, ama aslında henüz tercihlerimi belirlemiş değilim.
23. Çok erken yaşlardan beri meslek yaşamından neler beklemediğimi, ne gibi yeteneklere ve kişilik özelliklerine sahip olduğumu düşünürüm.
24. Üniversite sınavında hangi alanla ilgili test alacağımı belirledim, ama o alanda hangi programlara girmek istediğime karar veremedim.
25. Benim için önemli olan sınava hazırlanmaktır. Meslek tercihimin zamanı gelince belirlerim.
26. Şu ana kadar hangi programları tercih edeceğimi belirleyemedim, çünkü her gün başka bir seçenek bana çekici geliyor.
27. Şu anda belli bir meslek alanı belirledim, ama kararımdan memnun değilim.
28. Televizyonda bir mesleğin özelliklerini ve ülke ekonomisindeki yerini tanıtan programları ilgi ile izlerim.
29. Yeteneğime uygun olduğunu düşündüğüm meslekleri inceliyorum.
30. Meslekleri tanıtan kaynak kitapları okurum.
31. İlgilendiğim bir meslekteki insanların neler yaptıklarını, hangi koşullarda çalıştıklarını öğrenmek için işyerlerine giderim.
32. Meslek tercihlerimi belirlemeden önce, sadece ilgi duyduğum meslekleri değil, mümkün olduğu kadar başka birçok mesleği de incelemeye çalışıyorum.
33. Meslek seçerken pek çok kişiden bilgi ve görüş almaya niyetlendim, ama sonuçta kargaşaya ve kararsızlığa düşünce bu işi olurla bıraktım.
34. Yeni bir meslek adı duyduğunda hemen o mesleği incelemek için harekete geçerim.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Numarası :

2. Cinsiyeti : () K () E

3. ÖSYM Numarası :

4. Girmeyi düşündüğünüz mesleklerden ilk üçünü yazınız :

1. *

2.

3.

5. Ana-Babanın sağlık durumu :

() Her ikisi de sağ

() Anne sağ - Baba ölü

() Her ikisi de ölü

() Baba sağ - Anne ölü

6. Ana -Babanın evlilik durumu :

() Birlikte yaşıyorlar.

() Ayrı yaşıyorlar.

7. Annenin eğitim durumu :

() Okuma - yazma bilmiyor.

() Okur - yazar.

() İlkokul mezunu.

() Ortaokul mezunu.

() Lise mezunu.

() Üniversite mezunu.

() Yüksek Lisans.

() Doktora.

8. Babanın eğitim durumu :

() Okuma - yazma bilmiyor.

() Okur - yazar.

() İlkokul mezunu.

() Ortaokul mezunu.

() Lise mezunu.

() Üniversite mezunu.

() Yüksek Lisans.

() Doktora.

9. Annenizin mesleği nedir ve nerede çalışıyor ? (Eğer anneniz şu an emekli, çalışmıyor veya hayatta değilse, çalıştığı zamanki mesleğini yazın.)

.....

.....

10. Babanızın mesleği nedir ve nerede çalışıyor ? (Eğer babanız şu an emekli, çalışmıyor veya hayatta değilse, çalıştığı zamanki mesleğini yazın.)

11. Ailenizin aylık geliri ne kadar ?.....

12. Mesleklerle ilgili bilgileri çoğunlukla kimden edindiniz ?

- ☐ Kendim araştırdım.
- ☐ Hiçbir yerden bilgi edinmedim.
- ☐ Ailemden bilgi edindim.
- ☐ Çevremdeki büyüklerimden bilgi edindim.
- ☐ Öğretmenlerimden bilgi edindim.
- ☐ Okul rehberlik servisinden bilgi edindim.
- ☐ Arkadaşlarımdan bilgi edindim.
- ☐ Varsa başka yazınız :

13. Bugüne kadar aşağıdaki mesleki rehberlik yardımlarından hangilerini aldınız ?

(Aldığınız yardımları işaretleyin, diğerlerini boş bırakın.)

- ☐ Kendimi tanımaya (ilgi, yetenek, ihtiyaç vb...) yönelik rehberlik hizmeti aldım.
- ☐ Meslek alanlarının gerektirdiği kişilik özelliklerini tanımaya yönelik rehberlik hizmeti aldım.
- ☐ Meslekleri tanımaya yönelik gezilere katıldım.
- ☐ Mesleklerle ilgili rehber niteliğindeki yayınları okudum.
- ☐ Seçebileceğim meslekleri gidip yerinde inceledim.
- ☐ Çeşitli meslek elemanlarının verdikleri konferanslara katıldım.
- ☐ Mesleki karar verme becerilerini kazandırmaya yönelik mesleki rehberlik yardımı aldım.
- ☐ Varsa başka yazınız :

14. Bugüne kadar aldığınız mesleki rehberlik yardımlarını yeterli görüyor musunuz ?

- ☐ Evet
- ☐ Hayır

İçtenlikle cevapladığınız için teşekkürler...

Ş. Gonca ZEREN
H. Ü. Eğitim Bilimleri Bölümü
Psikolojik Danışma ve Rehberlik

EK 3-

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Ankara

22.02/1998

BÖLÜM : Kültür

SAYI : B.08.4.MEM.4.06.00.11-070-509

KONU : Tez Çalışması

VALİLİK MAKAMINA

İLGİ: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün
26.02.1998 tarih ve B.30.2.HAC.0.EI.00.00.200-552 sayılı yazısı.

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri
(Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencile-
rinden Şerife Gonca ATMACAN, tez çalışmasının bir gereği olarak, ekli listede
isimleri belirtilen ilimiz okullarında Mesleki Olgunluk Envanteri ve Kişilik Bilgi
Formu uygulamak isteğine ilişkin ilgi yazı ile izin istenmektedir.

Okul Müdürlüklerinin denetimi altında olmak kaydıyla, ilgi istek Müdürlüğü-
müzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, onaylarınıza arz ederim.

Behçet YAVUZ
Milli Eğitim Müdürü Y

O L U R

24.03/1998

Ruhi PAKEN

Vali a.

Vali Yardımcısı

T.C.
ÇANKAYA KAYMAKAMLIĞI
İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

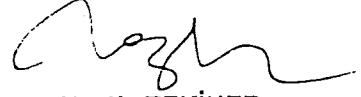
11 MART 1998

ÜM : KÜLTÜR
I : 070/ 7850
JU : Tez Çalışması

35 Okul..... MÜDÜRLÜĞÜNE

Okulunuzla ilgili Tez Çalışması konusundaki 02.03.1998 tarih ve 070/509 sayılı Valilik Oluru gönderilmiştir.

Valilik Oluru gereğince işlem yapılmasını rica ederim.

Nazife TEKİNER
Müdür a.
Şube Müdürü

2

: Envanter ve Kişilik Bilgi
Formunun ilgilinin müracaatında istenmesi.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Yenimahalle İlçe Milli Eğitim
Müdürlüğü

BÖLÜM : KULTÜR

SAYI : B.08.4.MEM.4.06.08. 04.11-070/4496

KONU : Tez Çalışması

İLGİLİ OKUL MUÖ. GÖNDERİLDİ

Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden Şerife Gonca ATMACAN'ın okulunuzda Mesleki Olgunluk Envanteri ve Kişilik Bilgi Formu uygulamalarına izin verildiğine ilişkin 509 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Ek.5.

~~Yunus ERDOĞAN~~
~~Müdür a.~~
Şube Müdürü

Hangi bölüm gün ve sayılı yazısına karşılık olduğunun bildirilmesini rica ederim.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ